

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA PEDAGOGIKY

**DRAMATICKÁ VÝCHOVA JAKO CESTA
K NAPLNĚNÍ RVP PV
INTEGROVANÝ BLOK „KOCOUR V BOTÁCH“**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Martina Přindová

Učitelství pro MŠ

Vedoucí práce: MgA. Eva Gažáková

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni 30. března 2015

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala MgA. Evě Gažákové za její vstřícnost, rady a vedení této bakalářské práce.

Velké díky patří také všem členům mé rodiny. Moc jim děkuji za podporu, toleranci a obrovskou trpělivost, kterou se mnou měli po celou dobu mého studia.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	2
ÚVOD	3
TEORETICKÁ ČÁST	5
1 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	5
1.1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	6
1.2 CHARAKTERISTIKA DÍTĚTE PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	9
1.3 POTŘEBY PŘEDŠKOLNÍHO DÍTĚTE.....	10
1.4 PRAVIDLA KONTAKTU PŘEDŠKOLNÍHO PEDAGOGA S DÍTĚTEM.....	11
2 DRAMATICKÁ VÝCHOVA	13
2.1 OBECNÉ VYMEZENÍ.....	13
2.2 MATEŘSKÁ ŠKOLA A DRAMATICKÁ VÝCHOVA.....	14
2.3 PRINCIPY DRAMATICKÉ VÝCHOVY V MATEŘSKÉ ŠKOLE	14
2.4 CÍLE A HODNOTY DRAMATICKÉ VÝCHOVY.....	17
2.4.1 Rozdělení cílů a hodnot v dramatické výchově	17
2.5 METODY A TECHNIKY DRAMATICKÉ VÝCHOVY.....	19
2.5.1 Metody a techniky dramatické výchovy v mateřské škole.....	20
PRAKTICKÁ ČÁST	24
3 INTEGROVANÝ BLOK „KOCOUR V BOTÁCH“	24
3.1 INTEGROVANÝ BLOK	24
3.2 SKUPINA.....	24
3.3 ZÁMĚRY A OČEKÁVANÉ VÝSTUPY	25
3.4 SCÉNÁŘ A PRŮBĚH INTEGROVANÉHO BLOKU	26
3.4.1 1. den	26
3.4.2 2. den	29
3.4.3 3. den	32
3.4.4 4. den	35
3.4.5 5. den	38
3.4.6 6. den	41
3.4.7 7. den	44
3.4.8 8. den	46
3.4.9 9. den	49
3.4.10 10. den	51
3.5 ZÁVĚREČNÉ OHLÉDNUTÍ ZA „KOCOUREM“	55
ZÁVĚR	56
RESUMÉ	58
RESUMÉ	59
SEZNAM LITERATURY	60
PŘÍLOHY	I

SEZNAM ZKRATEK

RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

PV – předškolní vzdělávání

ŠVP – školní vzdělávací program

MŠ – mateřská škola

DV – dramatická výchova

IB – integrovaný blok

PH – pohybová hra

Úvod

V mateřské škole tráví většina dětí poměrně velkou část svého předškolního života. Otevírá se jim zde nový, dosud nepoznaný svět, navazují tady první přátelství a ocitají se v nových rolích. Adaptace na prostředí mateřské školy je vždy pro dítě náročnou situací a její zvládnutí je velmi ovlivněno osobností pedagoga, jeho profesními i lidskými kvalitami. Učitelka v mateřské škole je často prvním dospělým mimo rodinu, se kterým dítě navazuje užší kontakt. Její prioritou by mělo být dítě, jež se ve třídě mateřské školy cítí bezpečně a spokojeně. Jedině tehdy se může rozvíjet celá osobnost dítěte a mohou být naplňovány cíle předškolního vzdělávání.

Obecným cílem moderní pedagogiky, tedy i cílem předškolního vzdělávání, je vést žáky k aktivnímu poznávání světa, společnosti, člověka i sama sebe. Protože předškolní věk je označován jako „zlatý věk hry“ a hra je zároveň hlavním prostředkem dramatické výchovy, ráda ji používám při své práci učitelky v mateřské škole a proto se stala i tématem méj bakalářské práce.

Dramatická výchova má v předškolním vzdělávání nezastupitelné místo, jelikož se její základ nachází v prožitkových a kooperativních aktivitách. Jde o tvořivé získávání zkušeností, dovedností, vědomostí, utváření postojů na základě vlastního prožitku a vlastní aktivní činnosti při jednání na principu hry. Pro děti jsou tyto aktivity poutavé, protože se často jedná o konkrétní příběh, který se nejen vypráví, ale děti jím aktivně prochází, přemýšlejí o něm v různých rovinách, hledají a nacházejí rozmanitá řešení. Hlavní důraz je kladen na samotný proces tvořivé výuky, nikoli na výsledek. Zásadní je spolupráce a vzájemné působení všech zúčastněných, nedochází ke zjišťování, kdo je nejlepší. Právě proto mohou v dramatických aktivitách najít uplatnění a možnost prosadit se všechny zúčastněné děti.

Chtěla bych v této práci ukázat, že dramatická výchova je vhodným prostředkem pro celkový rozvoj dětské osobnosti a že jejím prostřednictvím lze vhodně naplňovat cíle předškolního vzdělávání.

Text jsem rozdělila do tří hlavních kapitol. Nejprve představuji předškolní vzdělávání jako takové a pak se věnuji kategoriím, které jsou v předškolním vzdělávání důležité pro tuto bakalářskou práci. Věnuji se tedy zásadnímu kurikulárnímu dokumentu - Rámcově vzdělávacímu programu pro předškolní vzdělávání, charakteristice předškolního věku a potřebám dítěte v tomto věku. Část kapitoly je také věnována pravidlům kontaktu

předškolního pedagoga s dítětem. V následující části je charakterizována dramatická výchova obecně a zároveň specifika při jejím využití v mateřské škole. Zabývám se tu jednotlivými dramatickými principy, metodami i technikami a současně problematikou cílů a hodnot v dramatické výchově. Poslední, třetí kapitola má praktický charakter. Popisuji zde konkrétní integrovaný blok s názvem „Kocour v botách,“ který využívá možností DV při naplňování cílů PV a který jsem zpracovala a realizovala ve své třídě mateřské školy.

Práce je určena především studentům předškolní pedagogiky, ale i stávajícím předškolním pedagogům. Shrnuje podstatu dramatické výchovy a její specifika v mateřské škole. Zároveň se může stát inspirací pro samotnou práci s dětmi v předškolním věku.

TEORETICKÁ ČÁST

1 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Pojem vzdělávání je základním pojmem pedagogické teorie a praxe, je však stále diskutovaný a podle některých autorů nedostatečně ujasněný. V pedagogice se používá jako synonymum slova edukace a vztahuje se ke školnímu prostředí, kde dochází k řízenému učení. (Průcha, Walterová, Mareš, 2003) Jde o proces zahrnující složku výchovnou i vzdělávací. Je to velmi významná součást celoživotního procesu rozvoje osobnosti.

Pokud k procesu vzdělávání dochází v předškolním věku dítěte, hovoříme o předškolním vzdělávání. Je to specifický edukační styl, který probíhá v prostředí mateřské školy. Jeho specifická spočívá zejména ve věkových zvláštnotech dětí předškolního věku, v individuálním přístupu a také v metodách a formách pedagogické práce. Tento proces doplňuje a navazuje na rodinné vzdělávání, prohlubuje ho a rozšiřuje. Jde o počátek celoživotního učení, jež musí mít patřičnou kvalitu a musí být dostupné každému dítěti. (Svobodová, E. 2010)

„Předškolní vzdělávání se maximálně přizpůsobuje vývojovým fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám dětí této věkové skupiny a dbá, aby tato vývojová specifika byla při vzdělávání dětí v plné míře respektována“ (RVP PV, 2004, s. 6)

Podle Kollárikové a Pupaly současné předškolní vzdělávání opravuje konvenční názor na neustálé vedení a utváření dítěte. Podle nich by dítě mělo být chápáno jako jednatel, jež se prosazuje v kolektivu vrstevníků a dospělých a dokáže s nimi, s okolním prostředím i celým okolním světem komunikovat. Z toho vyplývá, že předškolní vzdělávání by mělo být přirozené, mělo by spolehlivě a vyváženě naplňovat potřeby dítěte a rozvíjet jeho osobnost ve všech oblastech.

Hlavní cíle předškolního vzdělávání tedy zformulovali takto:

- *„pomoc emocionálnímu a sociálnímu rozvoji a přizpůsobení dítěte (pozitivní sebepojetí, samostatnost, sebevyjádření, řešení běžných sociálních situací a rozvoj mezilidských vztahů);*
- *podpora vztahu k poznávání a učení a poskytnutí podmínek k samostatnému učení a poznávání okolního světa;*

- *příprava v oblastech řečových a intelektuálních dovedností souvisejících s primárním vzděláváním (komunikační dovednosti, myšlení);*
- *pěstování a rozvoj individuálního vyjadřování a tvořivých schopností v oblasti emocionální, etické a estetické.*“ (Kolláriková, Pupala 2001, s. 128)

1.1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Principy české vzdělávací politiky jsou zformulovány v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice (je označován také jako Bílá kniha) a zakotveny v Zákoně č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Kurikulární dokumenty jsou zformovány ve dvou rovinách: v rovině státní to jsou Národní vzdělávací program a Rámcové vzdělávací programy, v rovině školní se jedná o Školní vzdělávací programy. Zatímco Národní vzdělávací program stanovuje požadavky na vzdělávání obecně, Rámcové vzdělávací programy určují rozsah vzdělávání pro jednotlivé etapy (např. pro vzdělávání předškolní, základní, střední). Školní vzdělávací programy specifikují vzdělávání na jednotlivých školách a každá škola si je vytváří podle principů určených v příslušných rámcových vzdělávacích programech.

Vzdělávání v mateřské škole, to znamená obsah, cíle a klíčové kompetence, určuje Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. „*Vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tato pravidla se vztahují na pedagogické činnosti probíhající ve vzdělávacích institucích zařazených do sítě škol a školských zařízení.*“ (RVP PV, 2004, s. 4).

Dokument je rozdělený do dvanácti kapitol. V úvodu je vymezení RVP PV v systému kurikulárních dokumentů, jeho platnost a hlavní principy. Dále se zaměřuje na specifika předškolního vzdělávání, na metody a formy práce související s předškolním vzděláváním.

Velký význam má část věnovaná cílům předškolního vzdělávání, to znamená záměrům a výstupům, ke kterým by mělo předškolní vzdělávání směřovat. Vymezuje následující pojmy:

- *rámcové cíle* – obecné záměry předškolního vzdělávání
- *klíčové kompetence* – výstupy, jenž by si dítě mělo během předškolního věku osvojit

- *dílčí cíle* – konkrétní záměry určité vzdělávací oblasti, tedy to, co by měl pedagog sledovat a podporovat
- *dílčí výstupy* – jednotlivé poznatky, dovednosti, postoje a hodnoty, které odpovídají dílčím cílům.

Rámcové cíle neboli obecné záměry, které by měl každý pedagog při své každodenní práci sledovat, jsou následující:

- *rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání*
- *osvojení základů hodnot, na nichž je založena společnost*
- *získání obecné samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí.*

Jestliže jsou tyto cíle naplňovány, pak směřuje vzdělávání k formování klíčových kompetencí. Ty můžeme definovat jako „*soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého jedince*“ (RVP PV, 2004, s. 9).

Kompetence, které jsou v předškolním vzdělávání pokládány za zásadní neboli klíčové:

1. kompetence k učení
2. kompetence k řešení problémů
3. kompetence komunikativní
4. kompetence sociální a personální
5. kompetence činnostní a občanské

Prostředky vzdělávání v MŠ se odvíjejí od předepsaného obsahu PV. Ten představuje celistvý, přirozený a vzájemně se prolínající celek. Vzdělávací nabídka (dříve učivo) je formulována v podobě činností, které mohou být praktické či intelektové. Vzdělávací obsah je koncipován do pěti vzdělávacích oblastí:

1. biologické – Dítě a jeho tělo
2. psychologické – Dítě a jeho psychika
3. interpersonální – Dítě a ten druhý
4. sociálně-kulturní – Dítě a společnost
5. environmentální – Dítě a svět

Součástí každé zmiňované oblasti jsou: dílčí vzdělávací cíle (konkrétní záměry), vzdělávací nabídka, očekávané výstupy (dílčí kompetence) a rizika, jež mohou ohrožovat úspěch vzdělávacích záměrů pedagoga. Tyto jednotlivé oblasti jsou v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (2004) charakterizovány následovně:

Dítě a jeho tělo: tato oblast se specifikuje na motorický rozvoj dítěte (jemná, hrubá motorika, správné držení těla), sebeobslužné dovednosti, zdravé životní návyky a postoje dítěte.

Dítě a jeho psychika: tato oblast se skládá ze tří „podoblastí“: jazyk a řeč; poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace; sebepojetí, city a vůle. Tady pedagog rozvíjí u dítěte řečové schopnosti a jazykové dovednosti, komunikativní dovednosti, podněcuje zájem o čtenou a psanou formu jazyka, rozvíjí smyslové vnímání, tvořivost, rozvíjí pozitivní city dítěte k sobě sama, rozvíjí a kultivuje mravní i estetické vnímání, cítění a prožívání.

Dítě a ten druhý: v této oblasti je hlavním záměrem rozvíjet prosociální chování a dovednosti, utvářet prosociální postoje, kooperativní dovednosti, seznamovat dítě se základními pravidly chování a chránit osobní soukromí a bezpečí dítěte.

Dítě a společnost: cílem této oblasti je seznámit dítě se světem kultury, společenstvím ostatních lidí, s pravidly společenského soužití, rozvíjet společenský i estetický vkus dítěte.

Dítě a svět: závěrečná oblast učí dítě mít pozitivní vztah k našemu světu, chránit ho a starat se o něj, mít kladný vztah k životnímu prostředí, rozvíjí u dítěte úctu k životu ve všech jeho formách.

Ze vzdělávacího obsahu RVP PV by měl vycházet každý pedagog při tvorbě konkrétní vzdělávací nabídky, kterou pak předkládá dětem ve formě integrovaných bloků. Ty by měly být tvořeny tak, aby obsahovaly všechny zmiňované vzdělávací oblasti, to znamená, aby byly průřezové. Tyto bloky mohou mít podobu tematických celků, projektů nebo programů, mohou být různě rozsáhlé a mohou se i dále členit. Jejich zaměření vychází

z přirozených potřeb dítěte, obsah by měl být dítěti srozumitelný, užitečný a prakticky pro něj využitelný.

Další kapitoly RVP PV se věnují podmínkám předškolního vzdělávání, vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání dětí mimořádně nadaných, autoevaluaci mateřské školy a hodnocení dětí, zásadám pro zpracování školního vzdělávacího programu, kritériím souladu rámcového a školního vzdělávacího programu a nakonec povinnostem předškolního pedagoga.

Protože je Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání hlavní dokument, ze kterého vychází každá škola při tvorbě školního vzdělávacího programu a následně s ním pracují i jednotliví pedagogové při vytváření svého třídního vzdělávacího programu, je důležité, aby s RVP PV byli seznámeni, uměli se v něm orientovat a pracovat s ním.

1.2 CHARAKTERISTIKA DÍTĚTE PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

„Předškolní věk je vývojové období dítěte od dovršení třetího roku věku po vstup do školy, tzn. do šestého roku života. V tomto věkovém období dítě zpravidla navštěvuje mateřskou školu, která jej postupně připravuje na vstup do školy.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 186)

Předškolní období je pro dítě velmi důležitou etapou, při které u něj dochází k velkým změnám fyzickým, psychickým i sociálním. Podle Vágnerové je termínem předškolní dítě většinou označováno dítě ve věku 3 – 6 let. Konec předškolního období není jednoznačně daný, záleží na zralosti jednak fyzické, psychické, ale také sociální. Sociálně zralým dítětem rozumíme dítě přiměřeně samostatné, schopné přijmout roli žáka i novou autoritu a schopné kontrolovat své afekty a impulzy. Konec tohoto období nastává se započítáním povinné školní docházky, což většinou bývá dovršením šestého, někdy sedmého roku. Toto období je charakterizováno postupným uvolňováním vazeb na rodinu a nejbližší okolí a prosazováním se ve vrstevnické skupině. Typickým rysem je iniciativa a vlastní aktivita dítěte.

Uvažování předškolních dětí je názorné, myšlení intuitivní, nerespektující zákony logiky. Vyznačuje se *egocentrismem* (zaměřeností na sebe), *fenomenismem* (fixace dítěte na určitý obraz reality, který není schopno v úvahách opustit), *magičností* (využívání

fantazie při interpretaci dění v reálném světě) a *absolutismem* (potřeba definitivnosti a jednoznačné platnosti). (Vágnerová, M. 2000)

Dítě se snaží interpretovat realitu tak, aby ji chápalo a byla pro něj srozumitelná a přijatelná. Velkou úlohu hraje při tomto procesu fantazie, která má mimo jiné i harmonizující význam. Dítě má totiž potřebu si realitu alespoň občas upravit podle svých představ a přání, bez ohledu na objektivitu. Vyrovnává se tak s tlakem reality, s vlastními nedostatky i svojí nezkušeností.

Předškolní dítě se vyjadřuje pomocí vyprávění, kresby nebo hry. Realita je tady vždy jednoznačná, zjednodušená a méně ohrožující. Právě hra je základní aktivitou dětské seberealizace v tomto věku. Dítě v ní vyjadřuje svoje názory, postoje a přání. Musí se téměř nepřetržitě přizpůsobovat okolnímu světu, kterému ještě moc dobře nerozumí a tak alespoň ve hře může přizpůsobit realitu svým potřebám a chovat se podle svých představ.

Rozvíjejí se poznávací procesy a s nimi zároveň dětská identita, jejíž součástí jsou všechny sociální role, které dítě má. Důležité jsou hlavně ty role, jež převyšují rámec rodiny a vymezují postavení dítěte v jiném prostředí (sem patří i role žáka v mateřské škole). Sebehodnocení dítěte je nekriticky závislé na názoru dospělých a stává se součástí jeho sebepojetí. Velký vliv má rodina, která na dítě působí nejvíce, ale významné jsou pro něj i autority mimo rodinu, např. v mateřské škole. Je proto velmi zásadní k dětem v tomto věku přistupovat citlivě, taktně a empaticky. (Vágnerová, M. 2000)

Je prokázáno, že v počáteční etapě lidského života se zakládají a prohlubují základní a východiskové kvality každého jednotlivce a že v předškolním věku se dítě naučí více, než kdykoli v budoucnosti. (Kolláriková, Pupala 2001, s. 114)

1.3 POTŘEBY PŘEDŠKOLNÍHO DÍTĚTE

Pro správný a harmonický vývoj dítěte je důležité uspokojit jeho potřeby. Ty znázornil americký psycholog Abraham Maslow jako pyramidu, kterou je třeba naplňovat postupně odspoda, aby se člověk mohl cítit uspokojený. Vyplývá z toho, že nejprve musí být naplněny potřeby fyziologické, pak naplnit potřebu bezpečí, následuje potřeba lásky, dále potřeba úcty a nakonec potřeba seberealizace. Pokud budou všechny tyto potřeby uspokojeny, pak podle Maslowa bude mít dítě snahu se učit a objevovat svět.

Za zmínku stojí ještě následující potřeby, které definovali profesor Zdeněk Matějček spolu s profesorem Josefem Langmeierem:

- *potřeba stimulace* – dítě je aktivní na základě množství, proměnlivosti a kvality podnětů
- *potřeba smysluplného světa* - dítě potřebuje řád v podnětech, chápat smysl činností
- *potřeba sociálních a emocionálních vztahů* – dítě má pocit životní jistoty, pokud je pozitivně přijímáno ze strany rodičů a primárních vychovatelů
- *potřeba společenské hodnoty a uplatnění* – dítě získává zdravé sebepojetí, přijímá sociální role
- *potřeba otevřené budoucnosti* – dítě se má na co těšit, vytváří si pozitivní životní plány (Langmeier, Matějček, 2011)

S těmito jmény rovněž souvisí pojmy deprivace (nenaplnění psychických potřeb) a subdeprivace (nedostatečné naplňování psychických potřeb) dítěte. Zejména s druhým termínem se poměrně často setkávám během své práce v mateřské škole, protože v dnešní uspěchané a přetechnizované době je rodinná výchova odsunuta do pozadí a rodiče mnohdy budují kariéru na úkor dětí. Pak je na nás, předškolních pedagozích, abychom alespoň částečně vynahrazovali dětem to, co doma postrádají.

1.4 PRAVIDLA KONTAKTU PŘEDŠKOLNÍHO PEDAGOGA S DÍTĚTEM

Předškolní věk, jak už jsem zmiňovala, je pro dítě obdobím velmi zásadním a rozhodujícím. Proto je také velmi důležité, jakým způsobem na dítě reagujeme, jak se k němu chováme. Kontakt dítěte a pedagoga v mateřské škole by měly ovlivňovat následující pravidla:

- *Dítě bezpodmínečně přijmout* – dávat dítěti najevo náklonnost, sdělovat mu, že je vnímáno pozitivně. Dávat mu na vědomí, že pokud udělá něco špatně, může chybu napravit a že každá situace má řešení, kterým lze chybu alespoň částečně odčinit.
- *Nezesměšňovat a neponižovat dítě před ostatními* – intimní situace řešit diskrétně a citlivě, snažit se vytvořit opatření, aby se nežádoucí situace neopakovala.
- *Respektovat dětské potřeby* – uvědomit si, že dítě není stroj, jež reaguje na pokyn, ale má své individuální potřeby (spánek, odpočinek, jídlo apod.).

- *Tvořit jasná a smysluplná pravidla* – děti se podílí na tvorbě pravidel, rozumí jim, ví jaký je následek při porušení. Pravidla platí pro všechny (nejen pro děti, ale i pro zaměstnance).
- *S dítětem komunikovat vstřícně a efektivně* – dítě se necítí ohroženo, manipulováno, je respektováno a chápáno, je plnohodnotným partnerem dětem i dospělým.
- *Pro aktivitu a iniciativu dítěte vytvářet vhodný prostor* – dítě má dostatečný prostor pro fyzickou i psychickou aktivitu, pedagog je schopen reagovat na okamžité nápady dětí, umí improvizovat.
- *Vytvářet prostor pro odpočinek a klid* – dítě si může samo určit míru aktivity dle vlastní potřeby.
- *Dítěti nabízet dostatek přitažlivých a smysluplných aktivit a podnětů* – respektovat potřeby dětí, reagovat na aktuální situace.
- *Prezentovat dětem svět jako pozitivní místo* – učit dítě rozlišovat dobro a zlo, dávat na vědomí, že zlo není správné a nemělo by vítězit. Učit řešit problémy tak, aby řešení bylo pro všechny pozitivní, ukazovat, jak lze pomáhat dobru.
- *Do plánování a hodnocení činností zapojovat i děti* – podněcovat děti k vyjadřování se k aktivitám, seznamovat je s budoucími činnostmi.
- *Respektovat dítě a důvěřovat jeho schopnostem* – dítě je pro pedagoga partner, zajímají ho jeho názory, nezesměšňuje ho a projevuje mu úctu. (Svobodová, Švejdová, 2011)

Zmiňované zásady by měl mít pedagog stále na paměti, měl by si je osvojit a naučit se s nimi pracovat. Díky nim totiž vzniká v mateřské škole mezi dětmi a pedagogy prostředí bezpečí, vzájemné důvěry a pozitivního klimatu.

2 DRAMATICKÁ VÝCHOVA

2.1 OBECNÉ VYMEZENÍ

Pojmem dramatická výchova je označováno zkušenostní učení, založené na poznávání mezilidských vztahů, jejich chápání a prozkoumávání. Děje se tak ve fiktivních situacích a to většinou pomocí hlavní metody dramatické výchovy a tou je hra v roli. (Machková, E. 1998)

Podle J. Valenty je *„Dramatická výchova systém řízeného, aktivního sociálně uměleckého učení dětí či dospělých založený na využití základních principů a postupů dramatu a divadla, limitovaných primárně výchovnými či formativními a sekundárně specificky uměleckými požadavky na straně jedné a individuálními i společnými možnostmi dalšího rozvoje zúčastněných osobností na straně druhé.“* (Valenta, J. 1997, str. 27). Ve své podstatě se jedná o definici osobnostního a sociálního rozvoje se závislostí na dramatickém umění. Z toho vyplývá, že dramatická výchova má velkou možnost komplexně rozvíjet celou osobnost dítěte.

Dramatickou výchovou můžeme také označit výchovně vzdělávací proces, při kterém se hojně používá divadelních prostředků a který je charakteristický velkou aktivitou účastníků. Je zaměřen nikoliv na diváky, ale právě na účastníky tohoto procesu. Patří do činnostního učení, což znamená, že dítě získává zkušenosti a poznatky vlastní aktivitou vedoucí k vlastní nezprostředkované zkušenosti. Prožité činnosti by měly mít formu hry, která je, jak už jsem zmiňovala dříve, základní aktivitou v tomto věku. (Svobodová, E. 2011)

V pedagogické praxi se s dramatickou výchovou setkáváme napříč celým systémem. V mateřských školách, kde umožňuje nenásilnou a zábavnou formou komplexně rozvíjet celou osobnost dítěte. (Přestože při tvorbě RVP PV bylo s DV počítáno, není zde explicitně zmíněna – jsou v něm však zakomponovány požadavky na obsah vzdělávání, které mají své kořeny v DV. Snad díky tomu je DV v MŠ využívána hodně rozdílně - někde poskrovnu, jinde i v hojné míře, někde neuvědoměle a jinde záměrně.) Zároveň DV nalézáme i na školách základních, středních či vysokých a to v různých formách, v závislosti na typu školy a nadšení vedení školy či jednotlivých pedagogů pro DV. Lze tedy zjednodušeně říci, že dramatická výchova prostřednictvím dramatických prostředků dokáže naplňovat pedagogické cíle. A záleží pouze a jen na schopnostech pedagogů, jak její možnosti využijí.

2.2 MATEŘSKÁ ŠKOLA A DRAMATICKÁ VÝCHOVA

Pedagogové v mateřských školách by měli mít stále na zřeteli, že předškolní dítě potřebuje velké množství podnětů, poznatků a stimulů, které rozvíjejí celou jeho osobnost a pomáhají mu objevovat svět. A právě v dramatické výchově získáme nepřehledné množství možností, jak přispívat ke komplexnímu rozvoji osobnosti dítěte. (Budínská, H. 1992)

Dramatická výchova v mateřské škole se velmi odlišuje jak od školní dramatické výchovy, tak i od volnočasové, tvořivé dramatiky. Podle Švejdové spočívá její specifická zejména ve věkovém složení dětí, ale zároveň i v délce jejího trvání. Vždyť předškolní pedagog je s dětmi v úzkém kontaktu několik hodin v kuse. Prvky dramatické výchovy se tak stávají nejrůznější hry a cvičení, které propojují jednotlivé činnosti a zároveň mají vliv i na spoluprožívání v dětském kolektivu. Děti se při nich učí novým dovednostem, seznamují se s pravidly soužití, sbírají první sociální zkušenosti, rozvíjejí komunikační schopnosti atd.

Společné zážitky z běžného denního života ve třídě mateřské školy tak nabízejí pedagogům velkou variabilitu při práci s dětmi. Skupinu aktivit uspořádávají do integrovaných bloků, kde jsou pak vzájemně propojovány jednotlivé činnosti – např. tělesné, hudební, pracovní, výtvarné, jazykové atd. A zde se využití metod a principů DV vyloženě nabízí. Dramatická výchova, která zahrnuje i přípravu hudební, rytmickou, hlasovou, řečovou, pohybovou i výtvarnou, se tak stává pomocníkem při rozvoji celé osobnosti dítěte a při jeho, již zmiňovaném, objevování světa.

2.3 PRINCIPY DRAMATICKÉ VÝCHOVY V MATEŘSKÉ ŠKOLE

K nejzákladnějším a nejvýznamnějším principům dramatické výchovy v mateřské škole patří **princip hry**. Podle Kořátkové je hra základní činností dětského seberealizace, je jedinečně nastavena podle vloh každého dítěte a její podoba se v čase a společnosti mění.

Hra jako přirozená dětská aktivita nabízí předškolním pedagogům mnoho příležitostí, které mohou zužitkovat pro vzdělávání dětí. Díky tomuto principu „*do prostoru mateřské školy zcela přirozeně vstupuje dramatická výchova a je pouze na*

učitelce, jestli ji pustí dovnitř jako váženého hosta nebo ji vykáže do prostoru vyhrazenému čemusi podřadnému.“ (Svobodová, Švejdová 2011, s. 49)

Aby se dramatické činnosti staly skutečnou hrou, musí dodržovat zásady spontánní dětské hry. První z nich je *zásada dobrovolnosti*, to znamená, že do hry není nikdo nucen. Druhá zásada je, že nepřináší dětem žádnou materiální výhodu, hrají si pro *radost ze hry*, pro uspokojení, které jim činí. Další zásadou je vyjmutí hry z běžného času a prostoru, to znamená, že každá hra má *svůj čas a svůj prostor*. A zásadou je *dodržování pravidel* nebo hrát si na „*jako*.“

Pokud jsou tyto zásady dodržovány, děti hru chápou jako spontánní, byť by se jednalo o řízenou aktivitu. Velmi důležitá je také role motivace, jejíž teorii popsal francouzský filozof Roger Caillois. Rozlišuje čtyři základní motivace ke hře, jež se mohou spolu prolínat. Jde o *náhodu (alea)*, např. při házení kostkou u stolních her. Dále je to *závrat' (ilinx)*, což je opojit se závratí např. při houpání na houpačce nebo točení na kolotoči. Třetím druhem motivace je *boj (agón)*, dítě chce porazit kamaráda, dokázat, že je lepší. A za poslední motivaci považuje Caillois *nápodobu (mimikry)*, experimentovat s možnostmi stát se na chvíli někým jiným.

Posledně zmiňovaný druh motivace (mimikry) je považován za nejzásadnější výchozí bod dramatické výchovy. Každé dítě láká „stát se na chvíli někým nebo něčím jiným“ a tím poznávat a chápat jeho pocity. Získává tím zprostředkované zkušenosti, formuje svoje postoje, rozšiřuje poznatky. Protože tuto činnost vykonává dobrovolně, je tím zajištěno, že zkušenosti a názory na danou situaci jsou opravdu jeho vlastní, neovlivněné nikým jiným.

Dalším specifickým metodickým principem je **princip hry v roli**, který by se dal považovat za základní kámen dramatické výchovy. Tento princip vychází ze základních potřeb dítěte předškolního věku a je pro dítě velice přirozený. Jeho základem jsou hry „*jako*“, které jsou dětem velmi blízké. Často se ve svých hrách stávají někým jiným, chovají se jako někdo jiný, zažívají jeho pocity, ale zároveň mohou s tímto chováním a jednáním experimentovat.

Hra v roli může probíhat ve třech základních rovinách - Valenta však ještě přidává rovinu čtvrtou, která je sice trochu „od jinud“ (sociální role), ale pro učitele je důležité, aby si jí byl vědom a i s ní záměrně pracoval.

- Rovina *simulace* – dítě hraje samo sebe ve fiktivní situaci. Může své chování buď opakovat, opravovat nebo se chovat a jednat zcela jinak.

- Rovina *alterace* – dítě na sebe bere roli někoho jiného v obecné rovině. Nehraje v ní svůj postoj, ale zobrazuje postoj a jednání dané postavy.
- Rovina *charakterizace* – dítě hraje někoho jiného, nezobrazuje jen jeho obecné rysy, ale více proniká do postavy. Zobrazuje individuálnosti a složitosti vnitřního života postavy.
- Rovina *autentických sociálních rolí v rámci dramatu* – tato role je přijímána dítětem mimo hru. A to buď samovolně (dítě má určitou pověst – např. třídní klaun, vtipálek apod.) nebo ji získá při mimorolových aktivitách (např. mluvčí skupiny, organizátor hry apod.). (Valenta, J. 1997)

Velmi důležitý je také **princip tvořivosti a fikce**. Každý pedagog, který pracuje s metodami dramatické výchovy v mateřské škole, by měl akceptovat vlastní nápady dětí, podporovat jejich aktivitu, hledat různé možnosti a varianty. Měl by činnosti dokončovat a v závěru vždy shrnout a zrekapitulovat tak, aby to bylo pro děti pochopitelné a přínosné. Pokud je pedagog schopen dítěti naslouchat, povzbuzovat ho v jeho nápadech a ještě je navíc umí začlenit do svých záměrů, optimálně a nenásilně rozvíjí dětskou tvořivost. Prostředkem, kterým pedagog tvořivost dětí rozvíjí, je fikce a fiktivní situace (již dříve jmenované hry „jako“).

Aby atmosféra ve třídě mateřské školy byla pozitivní a příjemná, aby se v ní dítě cítilo bezpečně, nebálo se a bylo respektováno, je nutné dodržovat **princip partnerství**. Dochází tím k naplňování základních potřeb dítěte (viz výše) a to je předpoklad pro jeho další rozvoj.

Za zmínku stojí rovněž **princip objevů, zkoumání, experimentace a improvizace**. Každému předškolnímu dítěti je vlastní zvědavost a radost z objevování a experimentování. Je však na pedagozích, jak s těmihle vlastnostmi naloží. Dalo by se říci, že v rámci dramatické výchovy je každá činnost experimentem, protože dopředu nevíme, jak dopadne. Netušíme, jak děti na nabídnuté činnosti zareagují, zda jejich chování bude odpovídat našemu předpokladu. V okamžiku, kdy dítě bere na sebe roli někoho jiného, nedovedeme dopředu určit, jak se s tím vyrovná a jaká bude jeho reakce. Hovoříme vlastně o prožitkovém a činnostním učení, jímž si dítě daleko trvaleji osvojí nové vědomosti a dovednosti.

Se zkoumáním a experimentováním je úzce spjatá improvizace, jež se může společně se hrou v roli považovat za základ dramatické výchovy. V prostředí MŠ se jedná

buď o *improvizaci jako jednání bez přípravy* – dětem je nabídnuta situace bez jakékoliv rady a stanoviska a je na nich, jak se zachovají. Nebo další možností je *improvizace pedagogická* - bez přípravy postupuje pedagog. Tady je důležitým rysem cílevědomost a schopnost pedagoga zužitkovat a modifikovat nápady dětí tak, aby naplnil cíl nebo cíle, které si vytyčil. Velkým úskalím tohoto principu, které musí mít každý pedagog na zřeteli, je jeho promyšlenost a připravenost. (Svobodová, Švejdrová, 2011)

2.4 CÍLE A HODNOTY DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Pokud hovoříme o cílech, je třeba si uvědomit, že základem dramatické výchovy je navozená fiktivní dramatická situace, která využívá mezilidské působení k „*aktivnímu poznání světa, člověka, společnosti a sama sebe.*“ (Bláhová, K. 1996, s. 22) Tato citace by se dala označit jako nejobecnější cíl dramatické výchovy, ze kterého se pak odvozují další dílčí cíle. Ty jsou pokládány víceméně za ideály, ke kterým se snaží pedagog přiblížit. Jde o snahu vychovat tvořivou a vnímavou osobnost, jež je schopna orientovat se v sobě samé a která dokáže bez obav vyjádřit vlastní myšlenky, názory a postoje, vnímá skutečnost kolem sebe v celé její hloubce a složitosti a dokáže se v ní orientovat, respektuje druhé lidi a jejich názory, umí jim naslouchat, soucítí s nimi a v případě potřeby jim dokáže pomoci. Chápe mravní dilemata, samostatně a rozvážně se v nich rozhoduje, konstruktivně řeší problémy, zvládne spolupracovat s ostatními, dokončit dílo a nést za něj odpovědnost. (Bláhová, K. 1996)

Hodnotami rozumíme to, co je dramatická výchova schopna zúčastněným poskytnout, čím je obohatí a jak jim rozšíří obzory. „*Hodnoty dramatické výchovy jsou jí vlastní jakožto oboru a existují bez ohledu na to, zda a v jaké míře je jednotlivé instituce, formy či učitelé dramatické výchovy využívají, kdežto cíle jsou preferencí těch hodnot dramatické výchovy, které pro svou práci instituce či jednotlivý učitel v určité pedagogické situaci zvolí.*“ (Machková, E 1998, s. 51)

2.4.1 ROZDĚLENÍ CÍLŮ A HODNOT V DRAMATICKÉ VÝCHOVĚ

Hodnoty a cíle se často překrývají a je těžké je mezi sebou rozlišit. Podle E. Machkové se dají uvádět společně, jako skupiny cílů a hodnot DV a je možné je rozdělit do následujících sedmi kategorií:

Nejzásadnější skupinou cílů a hodnot je **sociální rozvoj**. Jedná se o porozumění ostatním, to znamená pochopit jejich chování, pocity, stanoviska apod. V běžném životě se často stává, že hodnotíme chování ostatních podle svých subjektivních stanovisek a objektivita nám uniká. Dramatická výchova však nabízí jedinečnou příležitost stát se na chvíli někým jiným, vyzkoušet si „vstoupit do jiného těla,“ prožívat jeho pocity a emoce, díky čemuž dotyčného lépe poznáme a můžeme ho tedy vnímat objektivněji. Získáváme a rozvíjíme tak hodnoty jako jsou empatie, tolerance, ale zároveň schopnost spolupráce, protože dramatická výchova je skupinová činnost, kde záleží na aktivitě všech zúčastněných.

Dále je to **rozvíjení komunikativních dovedností** v celém jejich rozsahu, to znamená v oblasti verbální i neverbální, v pohybu a v celkovém výrazu. Znamená to nejen přesně formulovat své myšlenky, pocity, postoje atp., ale také správně pochopit ostatní, vědět „co tím druhý myslí.“ Jedná se tedy o rozvíjení schopnosti umění naslouchat. S tím souvisí dostatečná slovní zásoba, artikulace, plynulost řeči, ale také mimika obličeje i těla, proxemika, gestikulace, pohybování se v prostoru s ohledem na druhé, rytmus a temporytmus řeči a mnoho dalšího.

Další důležitou skupinou je **rozvoj obrazotvornosti a tvořivosti**. Jiní autoři pojmenovávají soubor těchto cílů jako rozvoj fantazie, rozvíjení obrazotvornosti, svoboda skupiny rozvíjet vlastní nápady či povzbuzování a vedení tvořivé obrazotvornosti dítěte. Tato způsobilost se vztahuje k umění – k jeho tvorbě i chápání, ale také k samotnému postoji k životu, k lidem i jakékoliv aktivitě. Pro tvořivou činnost je důležité odpoutat se od reality a prostřednictvím fantazie se přesunout do jiné osoby nebo situace. Předškolní děti tohle naprosto bezprostředně a přirozeně používají např. při hře. Fantazie, jak už bylo zmíněno, má v jejich životě nezastupitelnou úlohu, s její pomocí se učí chápat a rozumět realitě a okolnímu světu. S pozdějším věkem bývají obrazotvornost i fantazie upozadovány, což je škoda, protože jsou základem tolerance a empatie, tedy kvalitních mezilidských vztahů.

Mezi významné cíle a hodnoty patří také **schopnost kritického myšlení**. Problém, jež má být řešen, je znázorněný ve hře, okolnostech, sociálních rolích a charakterech. Účastníci tedy potřebují přemýšlet, být schopni klást otázky, ověřovat a posuzovat různé varianty a nakonec vybrat tu nejoptimálnější, která vede k vyřešení problému. Dítě by v dramatické výchově mělo být vedené k tomu, aby samostatně a bez obavy ze sankcí umělo vyjádřit svůj vlastní názor a myšlenky. Podle R. N. Pemberton-Bilinga a J. D. Clegga k tomu potřebuje umět organizovat své představy, to znamená umět je uspořádat

do přehledné struktury, roztřídit a uvést je do vzájemných vztahů. Pomocí hry může také dítě posoudit situaci objektivně, právě díky odstupu, který získá „obutím bot někoho jiného.“

Další klíčovou skupinou hodnot je **emocionální rozvoj** neboli zkušenost s různými emocemi. Dítě by mělo pochopit, že city jsou opodstatněným elementem vnitřního života každého jedince, ale je třeba mít je pod kontrolou, nenechávat se jimi strhnout na úkor druhých. Právě dramatická výchova podle zahraničních autorů ve svém obsahu nabízí tzv. kontrolované emocionální vybití či zdravé uvolnění emocí. Jde o to, že se city nepotlačují, ale uvolňují vhodnými a akceptovatelnými kanály. Navíc je vždy při hře přítomen učitel, který hru koriguje a případné nepatřičné reakce a projevy podrobuje zkoumání a hledání jiných řešení a stanovisek. Jedince navíc ovlivňují i ostatní aktéři, jež se účastní jak hry, tak i následného rozboru.

Pomocí dramatické výchovy lze získat **pozitivní sebepojetí** a to prostřednictvím rozvíjení **sebepoznání a sebekontroly**. Dítě si uvědomí v čem tkví jeho hodnota pro druhé. Zároveň odhalí i svoje nedostatky, aniž by získalo pocit méněcennosti. Každý má šanci projevit se v situaci, kdy je uznávaný a přijímaný a tím získává potřebnou sebejistotu. Zároveň však i silně dominantní, hodně sebejistí a egocentričtí jedinci mají pomocí dramatické výchovy šanci naučit se brát ohled na druhé, respektovat je a v neposlední řadě také pochopit, že nikdo není nejlepší ve všem.

Poslední důležitou skupinu cílů a hodnot představuje **estetický rozvoj, umění a kultura**. Právě díky dramatické výchově se děti setkávají s divadelním uměním a to prostřednictvím zkušeností s nejdůležitějšími částmi dramatu, jako je jednání a hra v roli, konflikt, dramatická situace, dramatický děj a dramatický dialog. Pokud je součástí dramatické práce vystoupení před veřejností, děti zároveň získávají zkušenost s herectvím, režii, scénografií, popřípadě s osvětlováním, scénickou hudbou, líčením, kostýmováním i ostatními divadelními aspekty a profesemi. Tím se také postupně učí být vnímavými a chápavými diváky. Díky dramatické výchově lze dokonce i podněcovat zájem dítěte o psanou podobu jazyka a to v případě, že témata k improvizacím pocházejí z literatury. (Machková, E. 1998)

2.5 METODY A TECHNIKY DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Obecně je podle Svobodové a Švejdrové pojmem metoda označován způsob dosažení určitého cíle, nebo také veškeré postupy vedoucí k danému cíli.

Jiná definice říká, že: „Metoda výchovy a vyučování je určitý způsob činnosti, kterým žáci zpracovávají v průběhu výchovné akce určité učivo tak, že u nich nastává učení a z něj vyplývající osvojení učiva; spojitě s tím tvoří jev „metoda“ též způsob činnosti učitele, kterým je žákova činnost, resp. jeho učení řízena(o), přičemž činnosti žáka i učitele tvoří společný celek, jímž je naplňován výchovný a vzdělávací cíl.“ (Valenta, J. 1997, s. 32) Ve spojitosti s dramatickou výchovou hovoříme o základním koncepčním principu, na němž je dramatická výchova založena. Je velmi důležité, jaká metoda je při výchovné dramaticke použita, neboť ona ovlivňuje a usměrňuje nejen obsah učiva, ale i jeho cíle. Z toho vyplývá, že metodu můžeme považovat za klíčový prvek systému výchovné dramatiky.

Výrazem technika je označován typ metody, její konkretizace nebo také určitá dovednost (např. hlasová technika, technika živého obrazu apod.). Oba tyto pojmy spolu velmi často splývají.

2.5.1 METODY A TECHNIKY DRAMATICKÉ VÝCHOVY V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Metody dramatické výchovy v mateřské škole jsou chápány jako prostředek pro naplňování vzdělávacích cílů, jež chce pedagog u předškolních dětí dosáhnout. Umožňují dětem aktivitu, prožitek a zkušenost, neomezují dětskou tvořivost, jsou hravé, vytvářejí příležitost pro partnerství, umožňují experimentování, improvizování, vzájemnou spolupráci a pomoc. Vychází ze základní dětské způsobilosti „hrát si“ a jednat „jako,“ jejímž předpokladem je bohatá fantazie a přirozenost. Pro pedagoga, který cíleně uplatňuje dramatickou výchovu v praxi, je nezbytné, aby se orientoval nejen v jejích technikách, ale zároveň měl i vlastní praktické zkušenosti s rolí hrou. Tím, že bude mít vlastní zkušenost s metodou, se vyhne situaci, kdy by vzniklým dramatickým prožitkem mohl dítě nejen poučit, ale i psychicky zranit.

Za klíčové metody dramatické výchovy v mateřské škole považuje Svobodová dramatické hry a improvizace spojené s **hrou v roli**. O hře v roli jsem již psala v kapitole pojednávající o principech dramatické výchovy. Děti nemají problém vstupovat do rolí a přijímat role jiných. Vstupují do nich přirozeně, nehrají je, ale žijí a zcela bez problémů je opouštějí. Hra v roli je pro děti samozřejmou činností, nečiní jim problém ani přijmout roli zvířete, rostliny, pohádkové postavy či věci. Dalo by se říci, že v podstatě do každé hry může pedagog vložit prvek hry rolí a tím ji pro děti zpestřit a obohatit. Ujasnit roli pak dětem pomůže kostýmní znak.

Dalšími metodami jsou **hry a cvičení**. Ty můžeme rozdělit na:

- **hry pohybové** – např. opičí dráhy, hry s padákem, honičky, motivační cvičení apod.
- **zklidňující hry a činnosti** – relaxace, poslech hudby zaměřený na utváření představ, relaxace, naslouchání poezii, příběhům apod.
- **smyslové hry** – rozvoj smyslového vnímání (kouzelná krabice, zvukové hádanky, čichové a chuťové hádanky, orientace v prostoru hmatem apod.)
- **fantazii rozvíjející hry** – vymyšlení příběhů, nedokončené příběhy, výtvarné hry apod.
- **kontaktní hry** – honičky s předávanou babou, slepované apod.
- **spolupracující hry** – společná tvorba, „vysvobozovací“ honičky, řešení situace apod.

Každou z těchto her lze obohatit zmiňovanou hrou v roli a nějakým konkrétním příběhem, do něhož ji lze začlenit.

Důležitou metodou DV v práci s předškolními dětmi je **pantomima** neboli zobrazování bez verbálního doprovodu.

Rozlišujeme několik druhů:

- jednoduché zobrazení – např. dům, strom atd.
- zobrazení s pohybem – vlak, vítr, auto atd.
- zobrazení živé bytosti – pohádková bytost, člověk, zvíře atd.
- sochy, živé obrazy, pantomimické hádanky – Na řemesla, My jsme malí vandrovníci atd.
- narativní pantomima

Za podrobnější zmínku určitě stojí **narativní pantomima**, která se v praxi MŠ hojně používá. Jedná se o sloučení vyprávění (narace) a sdělení obsahu pomocí těla (pantomima). Tuto metodu může provádět sám pedagog nebo se zapojí i děti, které například znázorňují nějakou osobu, zvíře, či situaci. Zásadní je, aby výběr textu, jež děti znázorňují, byl dostatečně dynamický s množstvím situací, které se dají předvádět. Výhoda narativní pantomimy spočívá v tom, že dítě zapojuje jak paměť verbální, tak i tělovou a pohybovou. To mu umožňuje snazší zapamatování děje a zároveň hluboký prožitek.

Součástí narativní pantomimy může být technika **simultánní pantomimické ilustrace**, kterou předškolní pedagogové používají velmi často jako vyobrazení písniček, říkadél apod. Může mít jak formu improvizovanou, tak i podobu fixovaného tvaru. Patří

sem i technika **zástupných předmětů a loutek** a také **práce s rekvizitou**, jež by měl ovládat každý předškolní pedagog.

Oblíbená v prostředí mateřské školy bývá také **dramatizace** neboli převedení literárního textu do dramatické podoby. Nejčastěji dochází ke zdramatizování pohádky, kde jsou buď ponechány původní dialogy, nebo jsou částečně upraveny, popřípadě si děti vytvářejí vlastní. Pedagog určuje, na kolik bude dramatizace improvizovaná.

Strukturované nebo také **příběhové drama** je další z metod dramatické výchovy. Jedná se o větší tematický celek, rozdělený do dílčích částí. Většinou bývá postavený na základě uměleckého díla (ponejvíce literárního, ale i hudebního nebo výtvarného), vychází z příběhu, z reality, reaguje na prožitek či představu. Pokládá si za cíl probádat problém, jež souvisí s životem účastníků dramatu, kteří postupně vstupují do jednotlivých rolí a řeší dílčí problémy.

S touto metodou souvisí tzv. technika **vnitřních hlasů**. Děti se při ní vžívají do jednotlivých postav příběhu a snaží se sdělit, co si postavy mohou myslet, co asi prožívají. Učí se tím chápat druhé, získávají empatické cítění a zároveň je to pobízí k utřídění a vyjadřování vlastních myšlenek. U předškolních dětí je vhodné, aby první příklad uváděl pedagog.

Dále bych uvedla také **asociační kruh**, byť se nejedná o typicky dramatickou metodu. Nicméně je to verbální metoda, která bývá v DV využívána hlavně proto, že podněcuje dětskou fantazii a nutí děti přemýšlet. Jedná se např. o dokončování věty „*Když se řekne podzim, napadne mě...*“ Asociace je chápána jako představa na základě předchozí zkušenosti, kdy logika je známa pouze dítěti. Proto by také dítěti nemělo být vyloučeno zdánlivě nelogické dokončení věty, spíše by se mu měl nechat prostor na vysvětlení své asociace. Kruh zase zajišťuje možnost každému sdělit svou asociaci, zároveň je ale třeba dodržovat pravidlo dobrovolnosti a žádné dítě do vyjadřování nenutit. (Může být i neverbální – děti si posílají jeden předmět a proměňují jeho význam způsobem, jakým se k němu chovají.)

Další metodou často využívanou v DV i v předškolním vzdělávání je **diskuze**. Jde vlastně o filozofickou debatu k určitému tématu, kdy děti mohou zcela spontánně vyjádřit svůj názor, svoje myšlenky a pochopit nejasnosti. Pedagog by při jejím aplikování měl mít předem připravené a promyšlené otevřené otázky, jež nejsou manipulativní, a které podporují přemýšlení a uvažování o tématu.

Metodou, jež většinou uzavírá dané téma, je **reflexe**. Jde víceméně o evaluační postup, kdy pedagog monitoruje, jak děti téma pochopily, jak se v něm orientují a jež dané téma shrnuje. (Svobodová, Švejdová, 2011)

Existují ještě další dramatické metody a techniky, které někteří pedagogové v MŠ využívají, ale domnívám se, že pro potřeby této práce stačí uvedené příklady. V praktické části této bakalářské práce jsou totiž využity právě výše zmiňované.

PRAKTICKÁ ČÁST

3 INTEGROVANÝ BLOK „KOCOUR V BOTÁCH“

Byla jedna vrátka,

za nimi pohádka.

Vklouzneme do ní hned,

čtyři, tři, dva, jedna, teď!

3.1 INTEGROVANÝ BLOK

Podle RVP PV (2004) je v předškolním vzdělávání důležité prosazovat integrovaný přístup. To znamená, že veškeré projekty či plány, jež se pro práci s dětmi připravují, nerozlišují jednotlivé vzdělávací oblasti, ale poskytují dětem smysluplně propojený vzdělávací obsah. Tak i integrovaný blok v předškolním vzdělávání chápeme jako určitou rovinu tvořivé a cílevědomé pedagogické práce s dětmi. Učitelka se o něj při své práci opírá, ale může ho přizpůsobovat aktuálnímu dění i okolnostem. Musí však mít stále na zřeteli vzdělávací smysl bloku neboli jeho cíle, jež se mají v průběhu vzdělávání naplňovat.

Tvořit IB lze různými způsoby. Nejčastěji se váže k určitému tématu, ale také může vycházet ze vzdělávacích cílů či konkrétních činností. Jeho obsahem by měly být situace, jež jsou dětem blízké a které znají z běžného života. Měl by být pro ně smysluplný, prospěšný a přitažlivý. (VÚP Praha. *Projektování, plánování v rámci třídního plánu*. [online]. Metodický portál RVP [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/264/projektovani-planovani-v-ramci-tridniho-planu.html/>

3.2 SKUPINA

Třída: U kocoura - heterogenní třída 4 - 6letých dětí

Počet: 27 dětí, z toho 10 dívek a 17 chlapců

Skupina, ve které jsem IB „Kocour v botách“ realizovala, je má vlastní třída, se kterou pracuji prvním rokem. Jde o věkově heterogenní skupinu, kde mají početní převahu

chlapeci. Je to živý a „akční“ kolektiv, ale zároveň také velmi bystrý a inteligentní. Troufám si říci, že jsme si na sebe už zvykli a vzájemně se respektujeme. V rámci této třídy je integrován chlapec, jež má diagnostikovanou hyperkinetickou poruchu a dezinhibici chování, je emočně a afektivně labilní. Dětem je přijímán, jeho specifika většinou respektují a do kolektivu třídy zapadá jako každý jiný.

Prvky DV byly dětem známé, používám je při své práci poměrně často. Nově se v rámci bloku setkaly jen s metodou postojová škála.

3.3 ZÁMĚRY A OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

Záměry, které jsem si vytyčila pro integrovaný blok „Kocour v botách“:

- rozvíjet řečové a jazykové dovednosti, verbální i nonverbální vyjadřování
- rozvíjet schopnost samostatně a smysluplně vyjadřovat vlastní myšlenky, nápady a pocity
- porozumět slyšenému – zachytit hlavní myšlenku příběhu, sledovat děj, na otázky umět slovně reagovat
- posilovat přirozené poznávací city (zvědavost, zájem), rozvíjet poznatky, schopnosti a dovednosti umožňující pocity, získané dojmy a prožitky vyjádřit
- rozvíjet schopnost sebeovládání
- rozvíjet prosociální chování, schopnost naslouchat druhému
- vytvářet podmínky pro spolupráci, rozvíjet kooperativní dovednosti
- rozvíjet fantazii a tvořivé myšlení
- vnímat a rozlišovat pomocí více smyslů
- rozvíjet estetické cítění, tvořivost
- rozvíjet pohybové schopnosti a zdokonalovat dovednosti v oblasti hrubé i jemné motoriky

Očekávané výstupy:

- dítě jazykově správně a smysluplně vyjádří své myšlenky a pocity
- dítě se seznámí s různými dramatickými technikami (hra v roli, živý obraz, diskuze, štronzo, narativní pantomima aj.)
- dítě využívá při poznávání více smyslů

- dítě respektuje druhého, zvládne spolupracovat ve dvojicích i ve skupinách
- dítě zvládne soustředěně poslouchat četbu, vyprávět příběh
- dítě se seznámí s různými výtvarnými technikami
- dítě ovládá koordinaci ruky a oka, zvládá jemnou motoriku
- dítě zvládá základní pohybové dovednosti a orientaci v prostoru
- dítě zná podstatné znaky savců – kočky domácí
- dítě se naučí melodie a texty písní, zapamatuje si je
- dítě zvládne jednoduchý tanec ve 2/4 rytmu

3.4 SCÉNÁŘ A PRŮBĚH INTEGROVANÉHO BLOKU

Celý integrovaný blok byl realizován v rámci dopoledních řízených činností v průběhu 13 dní. Nepodařilo se mi ho bohužel uskutečnit v celku, byl přerušen na dva dny plaveckým výcvikem dětí a na jeden den mojí nepřítomností v MŠ. Domnívám se ale, že zmiňovaná přerušení neměla na průběh bloku zásadní vliv.

3.4.1 1. DEN

Cíl: Motivovat děti pro daný integrovaný blok.

Použitá metoda: Asociační kruh

Cíl aktivity: Rozvoj řečových a jazykových dovedností, fantazie, schopnosti naslouchat

Aktivita: Každý, kdo si chce hrát s pohádkou, řekne, co ho napadne: „Když se řekne KOCOUR, tak mě napadne... (*pelíšek, strom, mléko, ...*). Děti hovoří postupně, když k nim doputuje loutka kocoura.

Průběh aktivity: Někdo mluvit nechtěl, někdo opakoval po předchozím, ale většina dětí přemýšlela a vymyslela: *myš, procházka, Kit – Kat, mistička, mlíčko apod.* Tom vymyslel pojem *zima*, který zdánlivě s tématem nesouvisel. Vysvětlil nám ale, že kočka má kožíšek, aby jí nebyla zima.

Reflexe aktivity: Děti jsou na tuto metodu zvyklé, takže nenastal žádný problém v komunikaci. Všichni vydrželi čekat, než na ně přijde řada, a celou dobu udrželi

pozornost. Děti, které mluvit nechtěly, jen podaly kocoura dál, nikdo je do aktivity nenutil. Důležité bylo, že se nikdo nebál sdělit svoji myšlenku a každý byl respektován.

Použitá metoda: Rituál

Cíl aktivity: aktivizovat pozornost, nabídnout bezpečný a zcela jasný přechod z reality do světa hry, fikce

Aktivita: Učitelky spojí ruce (utvoří bránu) a s říkankou, kterou jsem „Byla jedna vrátka, ...“ děti vstupují do pohádky.

Průběh aktivity: Všechny děti bez výjimky zvědavě vstupovaly do pohádky.

Reflexe aktivity: Nikdo se nebál, všechny děti přistoupily na hru.

Použitá metoda: Práce s rekvizitou

Cíl aktivity: rozvíjet prosociální chování, motivovat děti k zájmu o kocourův osud

Aktivita: Děti se volně prochází po třídě, učitelka hraje na klavír písničku, jedno z dětí má v ruce maňáska kocoura. Na znamení (klavír přestane hrát) se všichni zastaví a dítě předá kocoura kamarádovi. Ten poděkuje a hra pokračuje dál.

Průběh aktivity: Děti si za doprovodu písně „*Kotě a sluníčko*“ postupně předávaly kocoura a dbaly na to, aby jim neupadl.

Reflexe aktivity: Hru si děti velmi užívaly, bavila je. Byly k sobě ohleduplní, střídaly se a každý poděkoval.

Použitá metoda: Pohybová improvizace

Cíl aktivity: rozvíjet verbální a nonverbální vyjadřování, respektovat názor druhých, rozvíjet fantazii a představivost, podpořit schopnost umět se pohybově vyjádřit, rozvíjet dovednost záměrné mimetické hry

Aktivita: V naší pohádce se tedy objevil kocour – Kdo jiný by tam mohl ještě být? Fiktivní situace: jsme v pohádce - *...já jsem princezna, já jsem král, ...* - děti vymýšlí pohádkové postavy podle svých představ a předvedou je - ostatní je napodobují.

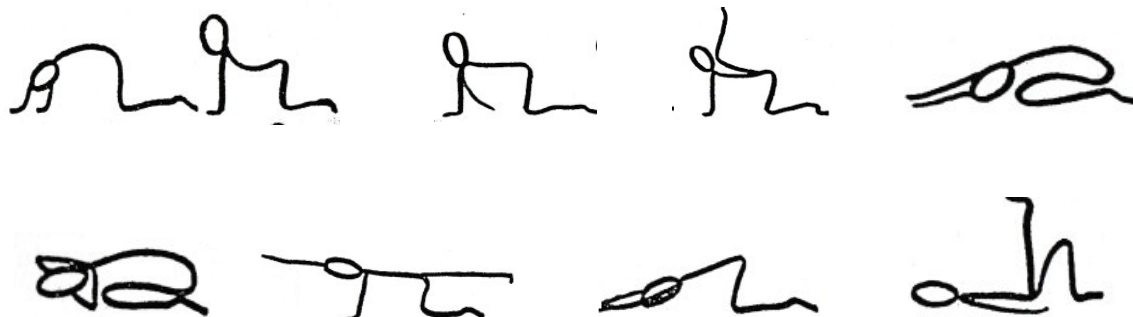
Průběh aktivity: Děti postupně předváděly: *pejska, kočičku, kovboje, policistu, letadlo, princeznu, krále, koně apod.*

Reflexe aktivity: Všichni s nadšením předváděli své postavy nebo věci. Děti bavilo jak hádat, tak i napodobovat předváděné. Za úspěch považují to, že se zapojily všechny děti bez výjimky, a že se nikdo nebál představit svůj nápad.

Použité metody: Motivační pohybové cvičení. Hra v roli

Cíl aktivity: rozvíjet koordinaci pohybu, aktivovat a protáhnout svalové skupiny, vyzkoušet si pohyb hrané postavy

Aktivita: Co všechno kocour umí?

Průběh aktivity: Děti nejprve prováděly cviky v podporu klečmo – kocour hrbí hřbet, brousí si dráčky, chytá sluníčko a šťourá tlapkou myšku v díře, potom následovaly cviky protahovací – kocour spí, slyší hluk, protahuje se, má dlouhou chvíli. Na závěr lezou kocouři ve vzporu klečmo.

Reflexe aktivity: Já jsem předcvičovala, kolegyně děti korigovala. Cvičení děti zaujalo, snažily se jednotlivé cviky provádět podle vzoru. Protože jako kocouři měly potřebu mňoukat, přidali jsme na závěr vyjádření kočičích nálad – někdo byl veselý a podle toho mňoukal, jiný zase smutný, další vzteklý nebo nazlobený apod. Díky tomu mohly děti volně vyjádřit svoje nálady a pocity.

Použité metody: Diskuze, hra v roli, rytmické cvičení

Cíl aktivity: smysluplně a gramaticky správně vyjádřit vlastní myšlenku, orientovat se v určování počtu slabik, naslouchat druhým, rozvíjet rytmické cítění

Aktivita: Jméno pro kocoura. Náš pohádkový kocour zatím nemá jméno. Jak by se mohl jmenovat? Jak by mohl vypadat? Jaké může mít vlastnosti?

Průběh aktivity: Děti postupně vyjadřovaly svoje nápady. Mluvil ten, kdo měl v ruce maňáska kocoura.

Reflexe aktivity: Zpočátku měly děti velký problém nějaké jméno vymyslet. Až když jsem všechny začarovala do kocourů: „Čáry, máry, mour, ať z každého je kocour!“, si každý pro sebe jméno vymyslel (*Mikeš, Čenda, Kiki, Matlafousek, Matýsek, Pírko...*). Dbali jsme na vyjadřování celou větou a gramatickou správnost. Jáchymek si kocouři jméno pořád nemohl vybrat a tak mu ostatní pomáhali různá jména vymýšlet. Nakonec si

zvolil jméno *Zelenoočko*. Vytleskávání jmen a určování počtu slabik zvládli všichni bez větších problémů. Pak jsem děti zase odčarovala: *Čáry, máry, smetí, ať jsou tu zas děti!*“ a následný popis kocourů a jejich vlastností už byl pro ně jednoduchý.

- Jak se ale kocour doopravdy jmenoval a kde se v naší pohádce vzal, zjistíme až zítra...

Použitá metoda: Rituál

Cíl aktivity: respektovat ukončení dané činnosti, přechod k dalším činnostem

Aktivita: Učitelky spojí ruce (utvoří bránu) a s říkankou:

„Kouzelnými vrátky, procházíme zpátky.

S pohádkou se loučíme, ale zítra se zas vrátíme!“

děti odchází brankou z pohádky.

Průběh aktivity: Všechny děti prošly bránou zpátky a snažily se říkat básničku.

Reflexe aktivity: Opět všechny děti respektovaly pravidla hry a pohádku opustily.

Reflexe 1. dne: Podařilo se mi u dětí vzbudit zájem o téma, aktivity byly přiměřené věku a děti bavily. Bylo patrné, že při používání metod dramatické výchovy děti mnohem více vnímaly a prožívaly všechny činnosti. Rozvíjela se jejich fantazie a představivost, ale zároveň také vyjadřovací schopnosti, hrubá i jemná motorika, orientace v tělesném schématu či schopnost sebeovládání.

3.4.2 2. DEN

Cíl: Uvést děti do pohádkového příběhu, vzbudit o něj zájem, rozvíjet estetické citění.

Při ranních činnostech jsem dětem nabídla možnost vyrobit si vlastního kocoura. Připravila jsem nafukovací balónky, různé druhy vlny, lepidlo na tapety a nůžky. Děti si na nafouknutý balónek namotávaly vlnu namočenou do lepidla. Po zaschnutí jsme balónek propíchli a odstranili. Pomocí tavné pistole jsme potom přilepili z kartonu vystřiženou kočičí hlavu a tlapky z ořechových skořápek. Na závěr jsme připevnili modelovací chlupatý drátek jako ocásek.

Ačkoliv tato aktivita byla míněna jako doplňková a dobrovolná, zaujala všechny děti a nakonec měl každý svého vlastního kocoura. Činnost však byla časově náročnější, takže kocoury jsme vyráběli v průběhu všech deseti dnů.

Použitá metoda: Rituál

Cíl aktivity: aktivizovat pozornost, motivovat pro dané téma

Aktivita: Vstup do pohádky – stejně jako 1. den

Použitá metoda: Hra - hudební hádanka

Cíl aktivity: rozvíjet hudebnost a hudební paměť dětí

Aktivita: Hudební hádanka - *Kočka leze dírou*

Průběh aktivity: Hrála jsem na klavír písničku, děti poslouchaly a hádaly. Rychle padaly názvy, jako *Skákal pes, Pec nám spadla* či *Prší, prší*, ale když si děti písničku poslechly celou až do konce, poznali ji všichni.

Reflexe aktivity: Činnost děti bavila, zapojily se všechny, každý nápad byl respektován. Ze správné odpovědi měly radost všechny děti.

Použitá metoda: Prožitkové učení, pohybová improvizace

Cíl aktivity: rozvíjet hudebnost a hudební paměť, pochopit rozdíl rytmus x metrum, rozvíjet schopnost mimetické hry, pohybové improvizace

Aktivita: Práce s písní

Průběh aktivity: Celou písničku *Kočka leze dírou* jsme si zazpívali společně a děti se jí pokusily pohybově ztvárnit – střídavě jedna polovina dětí zpívala a druhá polovina pohybově improvizovala. Pak jsem nabídla dětem ozvučná dřívka, destičky a bubínky a všichni jsme vyťukávali rytmus - nejprve kolektivně a potom střídavě ve skupinách. Stejně jsme postupovali při určování metra. Na závěr jsme si zahráli hru *Na ztracenou melodii* – kdy podle ukazování dirigenta-učitelky kousek písničky nezpíváme nahlas, ale jen „v duchu“.

Reflexe aktivity: Hudební aktivity patří u nás ve třídě k těm oblíbeným. Děti zpívaly poměrně čistě, s dobrou intonací. Pohybové ztvárňování je velmi bavilo, každý se snažil co nejlépe písničku předvést. Většina dětí vyťukávala rytmus i metrum bezchybně, jen dvě mladší děti dělaly chyby. Ve hře *Na ztracenou melodii* se některé děti hůře orientovaly, ale po několika pokusech se „chytly“ hudebně vyspělejších kamarádů.

Použitá metoda: Diskuze

Cíl aktivity: rozvíjet kooperaci, podporovat zvědavost, zájem o nové poznatky, vzájemně se obohatit vědomostmi o kočkách, rozvíjet schopnost prezentace

Aktivita: Co jsme se v písničce o kočce dozvěděli? Co víme o kočce my? – popis částí těla, vytyčení podstatných znaků (savec, srst, potrava, ...), rozdíly mezi lidským a kocouřím tělem.

Průběh aktivity: Děti pracovaly ve dvou skupinách, kde reprodukovaly text písničky vlastními slovy a sdělovaly vlastní zážitky a zkušenosti s kočkami. Také popisovaly obrázky kočky a vymýšlely rozdíly mezi tělem člověka a kočky a ještě pracovaly s encyklopediemi „Svět zvířat“ a „Zvíře.“ Následně druhou skupinu seznámily se svými poznatky a zajímavostmi.

Reflexe aktivity: Děti byly schopné smysluplně formulovat své myšlenky a vzájemně si naslouchat. Znaly správné názvy samce, samice i mláďete kočky. Podle obrázků zvládly popsat jednotlivé části těla kočky i vytyčit její podstatné znaky. Při vymýšlení rozdílů mezi člověkem a kočkou se vyloženě bavily (např. drápy = nehty – „...kočky si je nalakují.“ apod.). V encyklopediích je zaujaly obrázky různých druhů koček a dožadovaly se čtení podrobností o jejich podrobnostech.

Použitá metoda: Pohybová improvizace

Cíl aktivity: uvolnit se, rozvíjet schopnost vyjádřit se tělem, pohybem, aktivizovat pozornost, vystihovat podstatné znaky

Aktivita: Pohybová hra „Kocour“ – děti stojí v kruhu, postupně jeden po druhém říká: „Já jsem kocour (kočka) a umím tohle: ...“ a následně předvedou nějaký cvik. Ostatní ho napodobí: „Ty jsi kocour a umíš tohle: ...“

Průběh aktivity: Děti postupně předváděly dovednosti, které jejich kocour umí. Takže jsme se choulili do klubička, lezli po čtyřech, protahovali se, všelijak skákali, dělali kočičí hřbety, ale také syčeli, prskali, sekali dráčky a podobně.

Reflexe aktivity: Do předvádění se zapojily jen ty děti, které chtěly, do napodobování však všichni ostatní. Činnost děti bavila, některé předváděly vícekrát.

Použitá metoda: Práce s příběhem

Cíl aktivity: rozvíjet schopnost soustředit se na čtený text, sledovat děj, porozumět mu, reprodukovat ho vlastními slovy

Aktivita: Četba první části pohádky *Kocour v botách*

Průběh aktivity: Četla jsem dětem úvodní část pohádky. Potom jsme si vysvětlovali neznámé pojmy a děti úryvek reprodukovaly vlastními slovy.

Reflexe aktivity: Při četbě byly děti soustředěné a bylo vidět, že je příběh zaujal. Potřebovaly vysvětlit pojmy mlýn a mlynář. Text reprodukovaly přesně, dbala jsem na spisovné vyjadřování v celých větách. Téměř okamžitě poznaly, že se jedná o pohádku *Kocour v botách*.

- Jak to bylo s Jankem a kocourem dál, se dozvíme až zítra...

Použitá metoda: Rituál

Cíl aktivity: respektovat ukončení dané činnosti, přechod k dalším činnostem

Aktivita: Odchod z pohádky – stejně jako 1. den

Reflexe 2. dne: Děti byly vtaženy do pohádkového příběhu a bylo vidět, že se těší na následující den na jeho pokračování. Prostřednictvím dramatické výchovy se rozvíjela jejich koordinace lokomočních dovedností i uvědomění vlastního těla, orientace v prostoru, prosociální chování a kooperativní dovednosti. Zároveň byly rozvíjeny řečové a jazykové dovednosti, paměť, fantazie i schopnost sebeovládání. Navíc děti při výrobě kocoura rozvíjely estetické cítění, jemnou motoriku a také se seznámily s výtvarnou technikou omotávání. Současně si prohloubily vědomosti o kočce a jejích druzích.

3.4.3 3. DEN

Cíl: Naučit děti vědomě ovládat své tělo – vydržet chvíli v klidu, utužit přátelské klima ve třídě.

Použitá metoda: Rituál

Cíl aktivity: motivovat pro dané téma

Aktivita: Vstup do pohádky – stejně jako 1. Den

Použitá metoda: Pohybová hra

Cíl aktivity: aktivizovat pozornost, motivovat pro dané téma, rozvíjet schopnost respektovat dohodnutá pravidla, prověřit získané vědomosti

Aktivita: Rekapitulace toho, co už o kočkách víme – PH „*Kdo to ví*“ – děti chodí po třídě, tleskají a říkají text: „Kdo to ví, kdo to ví, rukama mi odpoví,“ učitelka říká oznamovací věty a děti reagují rukama předem domluvenými gesty (ano x ne).

Průběh aktivity: Děti tuto hru znají a patří k jejich oblíbeným. Chodili jsme po celém prostoru herny a do rytmu vytleskávali. Já jsem pokládala otázky např. *Je kočka savec? Má kočka 6 nohou? Má kočka srst? Jmenuje se mládě kočky kočička? Existuje jen jeden druh koček? Umí se kočka potápět?* apod. Děti odpovídaly buď tak, že zvedly ruce nad hlavu (ano) nebo si zakryly rukama oči (ne).

Reflexe aktivity: Činnosti se zúčastnily všechny děti a reagovaly většinou správně. Pokud si někdo odpovědí nebyl jistý, chvílku počkal a pak se přidal k většině. Každou odpověď jsme si vždycky zdůvodnili. U otázky na potápění si dokonce Tom vzpomněl, že kočka, která se potápí, se jmenuje kočka rybářská.

Použité metody: Pohybová improvizace v roli, štronzo

Cíl aktivity: rozvíjet orientaci v prostoru, sebeovládání, respektování pravidel

Aktivita: Hra „*Kocour není doma*“ - Učitelka je kocourem a když je doma, děti - myšky se pohybují neslyšně tak, aby je neviděl - jen, když je k nim zády. Když ale učitelka řekne: *Kocour není doma!*, myšky řadí, jak nejvíc mohou. Při zvolání: *Kocour se vrací!* myšky urychleně ztichnou a dělají, že tady nejsou.

Průběh aktivity: Na ruku jsem si nasadila maňáska kocoura, se kterým jsem se zároveň s replikami otáčela k dětem zády nebo čelem. „Řádění“ myšek spočívalo v běhání, křičení, děláním obličejů, skákání, mávání rukama apod. Na repliku *Kocour se vrací!* si všechny děti většinou sedaly na bobek a sklonily hlavu nebo se na zemi choulily do klubíčka.

Reflexe aktivity: Činnost se většině dětí líbila, jen Emičce ruch při řádění nedělal dobře, tak se hry neúčastnila (našla bezpečí u kolegyně). Chvilku trvalo, než pravidla hry pochopily všechny děti – některé reagovaly na repliku *Kocour se vrací!* později, až po upozornění učitelky. Nakonec ale štronzo zvládli všichni.

Použitá metoda: Kooperativní učení

Cíl aktivity: rozvíjet schopnost kooperace, jemnou motoriku, vizuální perцепci, rozvíjet předmatematické dovednosti – pochopit princip posloupnosti a porovnávání, rozvíjet logické myšlení

Aktivita: Práce ve skupinách:

1. skládání puzzle kočky

2. *kočka si hraje s klubičky*

3. *kočka chytla myš* – namotávání provázku s myší na konci, porovnávání velikosti myší, stavba ohrádky pro myši

4. *kočka si hraje s vodou*

Průběh aktivity: Na koberec jsem umístila čtyři barevné molitanové kostky a děti se k nim samostatně rozdělily. Každá skupina měla svůj úkol, který plnila a na znamení se přemístila na další stanoviště. U stanoviště s vodou byla trvale přítomná kolegyně, mezi ostatními stanovišti jsem se pohybovala já a fungovala jako koordinátor a poradce.

1. *Skládání puzzle kočky* - 5 hromádek rozstříhaných obrázků s motivem kočky
2. *Kočka si hraje s klubičky* – skládání barevných plastových mozaikových šestihranů podle nakresleného plánu, doplňování řad vlevo, vpravo.
3. *Kočka chytla myš* – stavba ohrádky pro myši, namotávání provázku s myší na konci, porovnávání velikosti myší.
4. Pokusy co plave a co nikoliv (dřevo, sklo, papír, plast, kov – zaznamenat do tabulky předpoklad a skutečnost).

Reflexe aktivity: Tři děti měly problém pracovat ve skupině, chtěly si úkoly plnit samostatně. Ostatní kooperaci zvládly a ze správně provedených úkolů se společně radovaly. Skládání puzzle zvládly všechny skupiny bez větších problémů, pokud byla skupinka hotova dříve, měla připraveny k prohlížení encyklopedie s obrázky koček. Skládání barevných řad (klubiček) se skupinky zhostily znamenitě. Děti výborně spolupracovaly a domlouvaly se. Při této aktivitě byla jejich kooperace nejlepší.

U třetího stanoviště všechny skupiny bez výjimky zvládly společně postavit ohrádku (jedna skupina měla potřebu přidat do ohrádky sýr – použila žluté kostky z jiné stavebnice), ale spouštění myší dovnitř se většinou změnilo v soutěž. Porovnávání velikostí myší bylo už zase ve znamení domlouvání a spolupráce.

Na posledním stanovišti děti zkoumaly, které věci plavou a které nikoliv. K dispozici měly skleněnou kuličku, dřevěnou kostku ze stavebnice Kapla, papírové proužky, klíč a plastový kroužek. Do tabulky děti zapisovaly s pomocí učitelky nejprve jejich předpoklady a pak prakticky zjišťovaly skutečnost. Tato činnost byla hodně o domluvě a komunikaci, názory dětí se lišily a bylo třeba najít nějaký kompromis. Kolegyně to vyřešila tak, že nechala každého jednotlivě, aby zaznamenal svůj předpoklad a následné zjišťování a zapisování skutečnosti už bylo zase prací kolektivní. Činnost dětí velmi zaujala, dokonce při odpoledních činnostech ji chtěly opakovat znovu s jinými předměty.

Použitá metoda: Pohybová hra

Cíl aktivity: uvolnění, orientace v prostoru

Aktivita: Kocouří honička

Průběh aktivity: Jedno dítě honilo ostatní s maňáskem kocoura na ruce. Koho se maňásek dotkl, zůstal stát. Vysvobodit ho mohly ostatní děti pohlazením. V roli „honiče“ se děti střídaly.

Reflexe aktivity: Velmi živá a radostná hra, která bavila všechny děti. Každý, kdo byl chycený a musel zůstat stát, byl záhy kamarády vysvobozen. Nestalo se, že by někdo pohlazený nebyl.

Použitá metoda: Rituál

Cíl aktivity: respektovat ukončení dané činnosti, přechod k dalším činnostem

Aktivita: Odchod z pohádky – stejně jako 1. den

Reflexe 3. dne: Pomocí dramatické metody štronzo, se děti naučily vědomě ovládat svoje tělo – zůstat v klidu. Pro některé děti to byl velmi náročný úkol, jehož zvládnutí je stále nemálo úsilí. Přátelské klima ve třídě bylo posíleno spoluprací ve skupinách, vysvobozováním při *kocouří honičce* i při hře *Kocour není doma*. Zároveň si děti procvičily orientaci v prostoru, předmatematické představy jako jsou porovnávání, závislosti či transformace rovina – prostor při řazení barevných řad. Také rozvíjely koordinaci ruky a oka i jemnou a hrubou motoriku.

3.4.4 4. DEN

Cíl: Rozvíjet řečové a jazykové dovednosti, verbální i nonverbální vyjadřování, posilovat přátelské vztahy ve třídě, prosociální chování dětí.

Použitá metoda: Rituál

Cíl aktivity: motivovat pro dané téma

Aktivita: Vstup do pohádky – stejně jako 1. den

Použitá metoda: Sdělování

Cíl aktivity: rozvíjet vyjadřovací schopnosti, orientovat se v příběhu

Aktivita: Reprodukce pohádkového příběhu dětmi

Průběh aktivity: Děti reagovaly na dotazy „*Ve které pohádce se ocitáme?*“, „*Které postavy tam vystupují a co už o nich víme?*“

Reflexe aktivity: Děti dokázaly vlastními slovy samostatně reprodukovat již dříve přečtený text pohádky, vzájemně se doplňovaly a upřesňovaly.

Použitá metoda: Práce s příběhem

Cíl aktivity: rozvíjet schopnost soustředit se na čtený text, sledovat děj, porozumět mu, reprodukovat ho vlastními slovy

Aktivita: Četba druhé části pohádky *Kocour v botách*

Průběh aktivity: Četla jsem dětem druhou část pohádky. Potom jsme si vysvětlovali neznámé pojmy a děti úryvek reprodukovaly vlastními slovy.

Reflexe aktivity: Děti soustředěně a pozorně poslouchaly, potřebovaly vysvětlit pojmy *šibal* a *křepelky*. Poté zvládly správně reprodukovat text.

Použitá metoda: Pohybová hra

Cíl aktivity: rozvíjet sebeovládání, lokomoci, orientaci v prostoru, uvolnit se

Aktivita: Chytání křepelky

Průběh aktivity: Každé dítě mělo igelitovou tašku, kterou „nastražilo“ v prostoru herny. Pak se potichu pohybovalo určeným způsobem a na znamení (cinknutí trianglu) zkamenělo (štronzo). Na další cinknutí rychle sebralo svůj pytel a utíkalo do vymezeného prostoru (ke králi).

Reflexe aktivity: Děti hru pochopily velmi rychle, pohybovaly se tiše a obezřetně. Po cinknutí trianglu „nastražily“ tašku na zem a většinou uléhaly nebo se choulily do klubíčka a dělaly „mrtvoly.“ V klidu a bez hnutí vydržely až do dalšího cinknutí trianglu, kdy rychle sebraly pytel a utíkaly ke králi – k molitanové stavbě, na které byla položena královská koruna.

Použitá metoda: Hra v roli – alterace

Cíl aktivity: vyzkoušet si vstoupit do role kocoura, zažít jeho pocity, umět je vyjádřit

Aktivita: Kocour předstupuje před krále a předává křepelky

Průběh aktivity: Začarovala jsem kolegyni do krále: „*Čáry, máry, mávám šálem, ať Jaruška se stane králem!*“ a děti do kocourů: „*Čáry, máry, mour, ať je z vás kocour!*“ Kocouři postupně předávali králi křepelky, které ulovili. Na závěr jsem všechny zase odčarovala: „*Čáry, máry, pidi, pidi, ať jsou z vás normální lidi!*“

Reflexe aktivity: Děti si z přečteného úryvku pamatovaly, že kocour se králi hluboce klaněl a většinou to také předváděly. Lucinka se styděla a mluvila potichu, Adélka a Pět'a zase měli problém vyjádřit se celou větou a museli k tomu být králem dovedeni. Tři děti nechtěly křepelky předávat vůbec, nenutili jsme je. Většina si ale tuto činnost užila a vymýšlela co nejurozenější způsob předávání křepelk.

Použitá metoda: Diskuze

Cíl aktivity: rozvíjet vyjadřovací schopnosti, schopnost respektování druhých, naslouchání druhým, emoční složku osobnosti

Aktivita: Proč kocour králi křepelky přinesl? Co jiného by mohl králi přinést? Dáváme i my někomu dárky? Kdy a proč?

Průběh aktivity: Děti seděly na zemi, a kdo chtěl, vyslovil svůj názor na dané téma. Napadlo je, že kocour přinesl králi křepelky proto, *aby za ně dostal peníze, aby se králi zavděčil, aby měl král radost, ...* Pak přišly na to, že kocour mohl přinést: *ptáčka, rybu, vodu (kdyby bylo sucho), víno, královnu, ...* Nakonec se dobraly toho, že my si také dáváme dárky, nejčastěji k svátku a narozeninám, ale také k Vánocům nebo na konci školního roku. A dáváme si je proto, abychom měli radost.

Reflexe aktivity: Děti se aktivně zapojily, téma je oslovilo a bylo jim blízké. Žádný názor nebyl chybný nebo špatný. Diskuze však byla poměrně hlučná, jak se každý hned snažil sdělit svůj názor. Nakonec si děti předávaly maňáska kocoura a mluvil jen ten, kdo ho měl v ruce.

Použitá metoda: Slovní improvizace

Cíl aktivity: rozvíjet prosociální chování, fantazii a představivost

Aktivita: Předávání dárků

Průběh aktivity: Ve skupinkách, většinou po třech, si děti navzájem „předávaly“ dárky (hračky nebo knížky, které si před tím vybraly ve třídě) a zdůvodňovaly, proč je dávají. Obdarovaného pohladily, usmály se na něj apod.

Reflexe aktivity: Do této činnosti se děti tak ponořily, že úplně zapomněly na realitu. Každý si užíval svoji sváteční chvíli a těšil se z „dárečku.“ Nikdo nezapomněl za dáreček poděkovat. Dokonce se pak navzájem ve skupinách svými dárečky chlubil.

Použitá metoda: Reflexe

Cíl aktivity: rozvíjet emoční složku osobnosti, schopnost smysluplně verbálně vyjádřit vlastní myšlenky a pocity

Aktivita: Reflexe pocitů dětí

Průběh aktivity: V komunitním kruhu děti líčily své pocity a zážitky z předchozí aktivity. Např. Jáchymek: „*Já jsem úplně celý zčervenal, když mi Justýnka přála.*“

Já: „*A proč jsi zčervenal?*“

Jáchymek: „*No, protože jsem měl veelkou radost!*“

Shodli jsme se, že dostávat dárky nám působí radost a radost nám zároveň dělá i to, že můžeme někomu dárek věnovat. Je to ale jen v tom případě, že obdarovávaného máme rádi a dáváme mu dárek „*s láskou.*“ Verunka pak přišla s otázkou: „*Co by se stalo, kdybychom dárek dávali bez lásky?*“ Na to děti reagovaly myšlenkou, že naše radost by byla mnohem menší.

Reflexe aktivity: Kdo chtěl, sděloval své postřehy, pocity, či myšlenky. Nikdo se nebál projevit svůj postoj, v kruhu panovala bezpečná a vstřícná atmosféra.

Použitá metoda: Rituál

Cíl aktivity: respektovat ukončení dané činnosti, přechod k dalším činnostem

Aktivita: Odchod z pohádky – stejně jako 1. den

Reflexe 4. dne: Děti pomocí diskuse rozvíjely svoje jazykové a řečové dovednosti, učily se naslouchat druhým a respektovat jejich názor. Pomocí slovní improvizace a následné reflexe došlo k posílení přátelských vztahů mezi dětmi a bylo rozvíjeno jejich prosociální chování. Dále byla rozvíjena dětská fantazie i tvořivé myšlení při hře v roli a při štronzu orientace v prostoru a pohybové schopnosti. Zapamatováním říkanek se zase prohloubila jejich paměť. Protože však byl tento den ve třídě větší počet přítomných dětí (24), byly některé činnosti poměrně hlučné a organizačně náročné.

3.4.5 5. DEN

Cíl: Rozvoj fantazie a tvořivého myšlení, schopnosti samostatně a smysluplně vyjadřovat vlastní myšlenky, rozvoj pohybových dovedností.

Použitá metoda: Rituál

Cíl aktivity: motivovat pro dané téma

Aktivita: Vstup do pohádky – stejně jako 1. den

Použité metody: Učitel v roli, hra s maňáskem

Cíl aktivity: rozvíjet schopnost sledovat děj, seznámit se s metodou narativní pantomimy

Aktivita: Rozhovor kocoura a krále – předávání křepelek

Průběh aktivity: Vzala jsem do ruky maňáska kocoura, na hlavu si nasadila královskou korunu a stal se ze mě král, který rozmlouval s kocourem.

Reflexe aktivity: Děti rozhovor nadšeně sledovaly, napovídaly kocourovi, co králi nese a od koho dárek je. Příběh si velmi dobře pamatovaly a seznamovaly s ním ty děti, které předchozí dny ve školce nebyly.

Použitá metoda: Diskuze

Cíl aktivity: rozvíjet vyjadřovací schopnosti, schopnost respektování druhých, naslouchání druhým

Aktivita: Musí dárek být vždycky nějaká věc? Dá se darovat i něco, co není vidět?

Průběh aktivity: Pro děti to byla zpočátku těžká otázka, ale postupně jsme se dobrali toho, že „neviditelný“ dárek je například láska, to, že nezlobíme, neubližujeme, že jsme kamarádi nebo dárkem může být dovolená, let balónem atd. Shodli jsme se, že „neviditelný“ dárek nám může udělat větší radost, než ten, na který si můžeme sáhnout.

Reflexe aktivity: Děti se aktivně do diskuze zapojily, bylo vidět, že je téma zajímavá. S kolegyní jsme dbaly na jejich gramaticky správné vyjadřování celou větou, což se dětem ne vždy dařilo.

Použité metody: Pohybová improvizace, živý obraz

Cíl aktivity: rozvíjet fantazii a představivost, verbální a nonverbální vyjadřování, schopnost vystihnout podstatný znak, schopnost improvizovat a pohybově se vyjádřit

Aktivita: Kocour tvrdil, že jeho pán je Janek z Nemanic. Jak asi taková vesnice vypadá? Jací tam žijí lidé?

Průběh aktivity: Děti nejprve vymýšlely, co by v takové vesnici nebo městě mohlo být a pak Honzika napadlo, že bychom tohle město mohli udělat. Po začarování „*Čáry, máry, těsto, ať z každého je město!*“ se děti rozmístily po celé herně a představovaly objekty a věci ve městě. Já jsem jako Janek s maňáskem kocoura na ruce procházela městem

a zjišťovala, co se tam všechno nachází. Každé dítě odpovědělo, co znázorňuje: např. *strom, kočičku, dům, trávník, dopravní značku, chodník, koleje, zvon v kostele apod.* Na závěr Janek město vyfotil.

Reflexe aktivity: Pro děti zábavná činnost, zúčastnily se jí naprosto všechny. Předháněly se ve vymýšlení objektů a věcí ve městě. Jejich představivost a fantazie byla úžasná. Techniku živého obrazu zvládly bez problému.

Použitá metoda: Hra v roli – alterace

Cíl aktivity: vyzkoušet si vstoupit do role kocoura, zažít jeho pocity, umět je vyjádřit

Aktivita: Janek je smutný, že je chudý... - jak bude reagovat kocour?

Průběh aktivity: Děti vstupovaly do role kocoura a radily Jankovi, kterého jsem představovala já, co má dělat. Napadlo je např. „*Jdi k bohatým lidem a popros je, ať ti nějaké peníze dají.*“ „*Můžeš kopat do země a najít tam zlato.*“ „*Jdi do hospody, něco si tam dej a už smutný nebudeš.*“ „*Jdi pracovat a vyděláš si peníze.*“ Potom se rozproudila diskuze, jaké to je být chudý. Někdo říkal, že být chudý nevadí, jinému to zase vadilo, ale většina zastávala názor, že to je smutné a oni chudí být nechtějí.

Reflexe aktivity: Děti hru v roli velmi dobře zvládly, bylo vidět, že se ve fiktivní situaci dobře orientují. Jejich nápaditost a kreativita byla velká. Aktivita byla dobrovolná, do role vstupoval jen ten, kdo sám chtěl.

Použitá metoda: Simultánní pantomimická ilustrace

Cíl aktivity: rozvíjet hudebnost – naučit se text a melodii písně, umět text pohybově vyjádřit, pochopit slovní humor

Aktivita: Písnička „Chodíme si po světě“

Průběh aktivity: Janek je z Nemanic, známe my nějaké názvy měst a vesnic? Děti nejprve sdělovaly názvy, které znaly – např. *Plzeň, Brno, Praha, Lhota, Újezd nade Mží* apod. Potom jsem je seznámila s písničkou, kde se v první sloce objevily Nemanice a ty pohybově ztvárnily (většinou tak, že krčily rameny, kroutily hlavou nebo rukama). Další sloky už vymýšlely samy a každý vesnici ztvárňoval podle své fantazie. Líbili se nám např.: *Skákanice, Leženice, Žabkovice či Plazenice* apod.

Reflexe aktivity: Do činnosti se zapojily všechny děti, bavila je, jen měly zpočátku problém vymyslet název, který by se do písničky rýmoval a končil na „-ce“. Melodii i text písně se naučily velice rychle, tvořivě ztvárňovaly názvy vesnic a velmi si činnost užívaly.

Použitá metoda: Rituál

Cíl aktivity: respektovat ukončení dané činnosti, přechod k dalším činnostem

Aktivita: Odchod z pohádky – stejně jako 1. Den

Reflexe 5. dne: Fantazie a tvořivé myšlení dětí byly rozvíjeny pomocí dramatických metod simultánní pantomimická ilustrace, pohybová improvizace, hra v roli na úrovni alterace. Tyto metody zároveň rozvíjely schopnost dětí samostatně a smysluplně vyjadřovat vlastní myšlenky i jejich pohybové dovednosti, orientaci v prostoru a ohleduplnost.

3.4.6 6. DEN

Cíl: Rozvoj předmatematických představ - práce s reálným číslem, rozvoj pohybových dovedností, tvořivého myšlení a fantazie.

Použitá metoda: Rituál

Cíl aktivity: motivovat pro dané téma

Aktivita: Vstup do pohádky – stejně jako 1. den

Použitá metoda: Simultánní pantomimická ilustrace

Cíl aktivity: motivovat pro dané téma, aktivizovat pozornost, chápat slovní humor

Aktivita: Písnička „Chodíme si po světě“

Průběh aktivity: Pro velký zájem dětí jsem na jejich přání znovu zařadila tuto činnost z předchozího dne.

Reflexe aktivity: Děti již mnohem lépe zvládaly vymýšlet nové názvy měst a vesnic – např. *Plíženice, Čáповice, Hopsanice, Mračenice, Veselice. Skončili jsme zase v Nemanicích.* Na základě této aktivity děti nenásilně uvedly do příběhu své kamarády, kteří přišli do školky po nemoci a činnostech v předchozích dnech se neúčastnili.

Použitá metoda: Pohybová hra

Cíl aktivity: rozvíjet lokomoční dovedností, schopnost respektování pravidel, orientaci v prostoru, schopnost sebeovládání

Aktivita: Kocouři, z pelíšku do pelíšku!

Průběh aktivity: Modifikace hry Škatulata, hejbejte se! Každé dítě – kocour má svůj pelíšek (polystyrénovou destičku), který si umístí do prostoru herny a usedne na něj. Na zvolání „*Kocouři, z pelíšku do pelíšku!*“ se pohybují určeným způsobem a místa si vymění.

Reflexe aktivity: Hru děti velmi rychle pochopily, bavila je a nikdo neměl problém, pokud na něj pelíšek nezbyl. Rychle odříkal repliku a utíkal do nejbližšího pelíšku.

Použitá metoda: Práce s příběhem

Cíl aktivity: rozvíjet jemnou motoriku, orientaci v barevném spektru, předmatematické dovednosti – práce s reálným číslem, logické myšlení

Aktivita: Kocour počítá zlaťáky, které dostal od krále

Průběh aktivity: Do středu herny jsem umístila královskou korunu a dvě truhly se zlaťáky – košíky s barevnými mozaikovými destičkami. Podle pokynů nosil každý kocour do svého pelíšku určený počet barevných zlaťáků. Kocour také za zlaťáky nakupoval – vracel je zpět do košíku.

Reflexe aktivity: Děti tuto činnost zvládaly s menšími obtížemi, nejtěžší pro ně bylo si uvědomit, jestli mají zlaťáky přidávat nebo ubírat. Mladším dětem pomáhali starší kamarádi.

Použitá metoda: Práce s příběhem

Cíl aktivity: rozvíjet schopnost soustředit se na čtený text, sledovat děj, porozumět mu, reprodukovat ho vlastními slovy

Aktivita: Četba třetí části pohádky *Kocour v botách*

Průběh aktivity: Obdobně jako 4. den

Reflexe aktivity: Děti soustředěně a pozorně poslouchaly, text pochopily a reprodukovaly správně.

Použité metody: Diskuze, hra v roli – alterace

Cíl aktivity: rozvíjet vyjadřovací schopnosti, fantazii a představivost, vstoupit do role kocoura, zažít jeho pocity

Aktivita: Co se stalo Jankovi?

Průběh aktivity: Nejprve děti v komunitním kruhu sdělovaly vlastní nápady a myšlenky. Potom se proměnily v kocoura („*Čáry, máry, mour, ať z dětí je kocour!*“), já v krále

(„*Čáry, máry, mávám šálem, ať se rychle stanu králem!*“) a tuto situaci jsme si zahráli. Kdo chtěl, předstupoval před krále a sděloval, co strašného se Jankovi stalo: např. *sežral ho krokodýl, utopil se, spadl do vody, štípl ho krab, přepadli ho zloději*, apod. Nakonec jsme se zase odčarovali: „*Čáry, máry, pidi, ať jsme zase lidi!*“

Reflexe aktivity: Děti se nadšeně zapojily do činnosti, každý chtěl králi sdělovat svoji verzi. Někdo měl potíže se správnou formulací myšlenky, král ho musel opravovat.

Použitá metoda: Diskuze

Cíl aktivity: rozvíjet řečové a jazykové dovednosti, umět smysluplně vyjádřit prožité pocity

Aktivita: Reflexe pocitů dětí

Průběh aktivity: Děti v komunitním kruhu sdělovaly, jak se cítily v roli kocoura v předchozí aktivitě: např. Jáchymek se cítil zděšeně, protože příběhu uvěřil a bál se o Janka. Eliška byla veselá, protože byla ráda, že se může stát kocourem. Justýnka říkala, že byla smutná a bála se o Janka. Pět'a byl také smutný, protože to vypadalo „jako doopravdy.“

Reflexe aktivity: Děti hovořily otevřeně o svých pocitech a bylo vidět, že příběh je celé pohltit a ony ho naplno prožívaly.

- Ale co kocour opravdu řekl, se dozvíme zítra...

Použitá metoda: Rituál

Cíl aktivity: respektovat ukončení dané činnosti, přechod k dalším činnostem

Aktivita: Odchod z pohádky – stejně jako 1. den

Reflexe 6. dne: Pomocí metod dramatické výchovy se v aktivitách „Kocouři, z pelíšku do pelíšku!“ a „Chodíme si po světě“ u dětí rozvíjely pohybové dovednosti a koordinace pohybu, stejně tak jako dovednosti v oblasti hrubé i jemné motoriky či orientace v prostoru, postřeh a pozornost. V aktivitě „Kocour počítá zlaťáky“ jsem využila kinestetický učební styl a děti si prohloubily orientaci v elementárním počtu, konkrétně pracovaly s reálnými čísly od 1 do 5. Poznávaly rozdíly mezi pojmy více, méně, stejně a rozlišovaly barvy. Ostatní aktivity měly velký podíl na rozvoj fantazie i tvořivého myšlení u dětí, zároveň však také rozvíjely citové vztahy, schopnosti a dovednosti umožňující získané dojmy a prožitky vyjádřit.

3.4.7 7. DEN

Cíl: Posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu), rozvoj poznatků, schopností a dovedností umožňujících pocity, získané dojmy a prožitky vyjádřit, rozvíjet verbální i nonverbální vyjadřování.

Použitá metoda: Rituál

Cíl aktivity: motivovat pro dané téma

Aktivita: Vstup do pohádky – stejně jako 1. den

Použitá metoda: Práce s příběhem

Cíl aktivity: uvědomit si dějovou osu příběhu, orientovat se v příběhu

Aktivita: Rekapitulace pohádkového příběhu, reprodukce čtvrté části pohádky

Průběh aktivity: Připomněla jsem si s dětmi, co se odehrálo předchozí den a následující část textu jim převyprávěla.

Reflexe aktivity: Rekapitulace příběhu se děti aktivně účastnily, napovídaly mi a okamžitě byly vtaženy do příběhu. Při reprodukci následné části soustředěně poslouchaly a snažily se napovídat, jak příběh bude pokračovat.

Použité metody: Pohybová improvizace, živý obraz

Cíl aktivity: rozvíjet představivost, fantazii, schopnost pohybové improvizace, schopnost vystihnout podstatný znak, kooperace, zvládnout metodu živého obrazu

Aktivita: Královská vyjížďka - Janek s králem a princeznou jedou na vyjížďku – JAK pojedou? Jakým způsobem?

Průběh aktivity: Děti vymýšlely různé způsoby jízdy a hned je pantomimicky předváděly. Jeli jsme např. na koni (cval, poklus), trolejbusem (zvedali jsme ruce do výšky jako troleje), pomalu i rychle na kole (leh na zádech s přednoženýma nohama), tramvaji (za sebou po kolejích) – Jáchymek volal: „*Stop! Zastávka na znamení!*“ Pak jsme ještě letěli letadlem (nízko, vysoko) nebo jeli kočárem s koňmi – všichni dohromady, někdo dělal koně, někdo kočár, uvnitř kočáru byl Janek, král a princezna. Už jsme chtěli vyjíždět, když Toník řekl: „*Měl by tu být i kočí, který by koně řídil.*“ A tak se z něj stal kočí, který práskal pomyslným bičem a kočár mohl vyrazit. Jízdu jsme po chvíli zastavili a z vyjížďky pořídili fotografii – živý obraz.

Reflexe aktivity: Děti činnost velmi bavila, jejich zaujetí, kreativita i fantazie byly obrovské. Vyjížděku kočárem jsme museli několikrát opakovat, aby se v rolích mohly vystřídat. Ztvárnění živého obrazu děti zvládly výborně.

Použité metody: Pantomimická ilustrace, zástupné předměty

Cíl aktivity: rozvíjet schopnost pantomimického vyjádření vlastní myšlenky, podporovat originalitu a jedinečnost

Aktivita: Královská vyjížděka - CO mohou král s princeznou a Jankem při vyjížděce vidět?

Průběh aktivity: Konstatovala jsem: *“Ted’ jsme projížděli krajinou. Ale vůbec jsme si neřekli, co všechno jsme tam viděli.”* – Děti okamžitě reagovaly a sdělovaly, co každý viděl: *louky, kytičky, stromy, ptáčky, zastávku na znamení, dům, motorku, hotely, koleje apod.* Odříkala jsem čarovnou formuli: *“Čáry, máry, slanina, ať je z vás všech krajina!”* Děti se rozmístily do prostoru herny a každý zaujal pozici, znázorňující jeho myšlenku. Já si posadila na hlavu korunu, do jedné ruky vzala bílou záclonu (princezna), do druhé modré tričko (Janek) a „projížděli jsme“ krajinou. Zastavovali jsme u jednotlivých dětí a ony nám sdělovaly, co představují. Na závěr byly děti odčarovány: *„Čáry, máry, smetí, ať jste zase děti!“*

Reflexe aktivity: Opět se projevila nápaditost a fantazie dětí, navíc bylo patrné, že tuhle metodu již dobře znají a tak činnost měla náboj a spád.

Použité metody: Diskuze, pohybová improvizace, hra v roli – alterace

Cíl aktivity: rozvíjet vyjadřovací schopnosti, pohybově ztvárnit vlastní myšlenku, zvládnout vstup do role

Aktivita: Královská vyjížděka - KOHO mohl král s princeznou a Jankem při vyjížděce potkat?

Průběh aktivity: V komunitním kruhu jsem sdělila dětem další kousek příběhu: *„Kocour mezitím běžel napřed a všem poddaným, které potkal, nařizoval, aby králi řekli, že všechno patří hraběti Jankovi z Nemanic. Koho asi tak mohl kocour potkat?“* Děti vzápětí odpovídaly: *sekáče, bezdomovce, dřevorubce, prodavačky, hasiče, záchranáře, policisty, starou babičku, apod.* Hned jsme si danou postavu zkoušeli pantomimicky ztvárnit. Následně tři děti vstupovaly do rolí Janka, krále a princezny, projížděly krajinou a ptaly se každého, koho potkaly, kdo je a komu slouží. Dotyčný odpovídal replikou z pohádky. V rolích se děti střídaly.

Reflexe aktivity: Obdobně jako u dvou předchozích aktivit děti zvládly tuto činnost bez obtíží a projevila se v ní jejich fantazie, zájem i zvědavost.

Použitá metoda: Rituál

Cíl aktivity: respektovat ukončení dané činnosti, přechod k dalším činnostem

Aktivita: Odchod z pohádky – stejně jako 1. den

Reflexe 7. dne: Činnosti byly nabitě dramatickými metodami, které děti již dobře znaly. Právě proto měly aktivity spád, rychle na sebe navazovaly a děti se v nich dobře orientovaly. Příběh je opět vtáhl, bez problémů a spontánně vyjadřovaly své prožitky a získané dojmy. Díky metodám dramatické výchovy se děti zdokonalily v nonverbálním a verbálním vyjadřování, byly posíleny jejich přirozené poznávací smysly (zvědavost a fantazie) a byla rozvíjena i schopnost sebeovládání.

3.4.8 8. DEN

Cíl: Rozvoj fantazie a tvořivého myšlení, řečových a jazykových dovedností, schopnosti porozumět slyšenému, schopnosti smysluplně vyjadřovat vlastní myšlenky, nápady a pocity.

Použitá metoda: Rituál

Cíl aktivity: motivovat pro dané téma

Aktivita: Vstup do pohádky – stejně jako 1. den

Použitá metoda: Simultánní pantomimická ilustrace

Cíl aktivity: motivovat pro dané téma, aktivizovat pozornost, chápat slovní humor

Aktivita: Písnička „Chodíme si po světě“

Průběh aktivity: Na přání dětí jsem stejně jako 6. den zařadila tuto pohybově – hudební činnost.

Reflexe aktivity: Děti naprosto bez obtíží zvládaly vymýšlet názvy měst a vesnic – např. *Plazenice, Běhanice, Hopkanice, Žabkovice*. Skončili jsme zase v *Nemanicích*. Na základě této aktivity a mnou položených otázek, děti zrekapitulovaly příběh pro ty kamarády, kteří byli předchozí dny nepřítomni.

Použité metody: Diskuze, pantomima, hra

Cíl aktivity: rozvíjet fantazii a tvořivé myšlení, logické myšlení, schopnost vyjádřit vlastní myšlenky a emoce (verbálně i neverbálně - pantomimicky), schopnost naslouchat druhým

Aktivita: Janek s králem jedou krajinou a kocour zatím doběhl ke Kocouřimu hradu... - jak asi hrad vypadá? Kdo tam může bydlet?

Průběh aktivity: Nejprve se děti zabývaly pouze barvami – „červený, černý, bílý apod.“ Každou zmíněnou barvu jsme hledali ve třídě a museli se jí dotknout. Pak děti přecházely k materiálům – „kamenný, dřevěný, skleněný,...“ a opět jsme po zmíněných materiálech pátrali. Na závěr děti vyjadřovaly i vlastnosti – „strašidelný, smutný, veselý, ...“ ty zkoušely pantomimicky ztvárnit. Bydlet v hradu by podle nich mohl: „král, čaroděj, princezna, mumie, strašidla, ...“

Reflexe aktivity: Děti poměrně rychle a bezprostředně vyjadřovaly svoje myšlenky a nápady, naslouchaly si a respektovaly názory druhých. Při poznávání barev či materiálů si navzájem pomáhaly a radily. Aktivita zároveň sloužila jako motivace k výtvarné činnosti následujícího dne.

Použitá metoda: Práce s příběhem

Cíl aktivity: rozvíjet schopnost soustředit se na čtený text, sledovat děj, porozumět mu, reprodukovat ho vlastními slovy

Aktivita: Četba šesté části pohádky *Kocour v botách*

Průběh aktivity: Obdobně jako předešlé dny

Reflexe aktivity: Děti zvládly soustředěně poslouchat text, pochopit ho a následně i správně reprodukovat.

Použitá metoda: Pohybová improvizace

Cíl aktivity: podporovat originalitu a jedinečnost, rozvíjet schopnost pohybového vyjádření vlastní myšlenky, vystihnout podstatný znak

Aktivita: Hrajeme si na čaroděje - proměňujeme se postupně v jednotlivé bytosti nebo zvířata. Každý se v něco promění a předvede to. Ostatní hádají a nakonec danou bytost předvedou všichni.

Průběh aktivity: Děti se nejprve „proměňovaly“ ve zvířata – *kočku, rybu, slona, lva, papouška apod.* Pak představovaly věci – *zvonek, letadlo, televizi, most, ...* a nakonec pohádkové bytosti: *draka, strašidlo, čerta.* Při společném znázorňování jsme dbali na správné držení těla a přesnou nápodobu.

Reflexe aktivity: Děti se do činnosti zapojily nadšeně, bavila je a velmi si ji užívaly. Každý chtěl předvádět, nikdo se nebál projevit. Všichni vydrželi čekat, na svůj okamžik a předháněli se v nápaditosti ztvárnění.

Použité metody: Diskuze, hra v roli – alterace

Cíl aktivity: rozvíjet schopnost vést dialog, rozvíjet logické a tvořivé myšlení, upevnit pocit sounáležitosti k třídnímu kolektivu

Aktivita: V co by se měl čaroděj přeměnit, abychom ho přemohli i my?

Průběh aktivity: V komunitním kruhu jsme si podávali černý šátek a vymýšleli, jak bychom mohli na čaroděje vyžrát. Šimon navrhl, aby se čaroděj proměnil v kámen a my ho zahodili co nejdál. Na to reagoval Jéňa, který řekl, že nejlepší by bylo čaroděje sníst, jako to udělal kocour. A tak začaly padat návrhy jídel, jenž dětem chutnají, a do kterých by se čaroděj měl proměnit – např. *polévka, knedlíky, čočka, bonbóny, čokoláda apod.* Kdo chtěl, vstupoval do role kocoura a přemlouval čaroděje, aby se proměnil v jeho jídlo. Já jsem čaroděje na závěr poprosila, aby se přeměnil v zeleninu, kterou jsem měla schovanou a připravenou na tácku a pozvala děti k jejímu sněžení. Tak jsme u nás ve třídě vyžráli nad čarodějem a hrad byl volný pro Janka.

Reflexe aktivity: Děti navzájem komunikovaly, sdělovaly si své názory a myšlenky. Zapojila se většina dětí, byly respektovány nápady všech. Společná radost z vítězství nad čarodějem posílila přátelskou atmosféru ve třídě.

Použitá metoda: Rituál

Cíl aktivity: respektovat ukončení dané činnosti, přechod k dalším činnostem

Aktivita: Odchod z pohádky – stejně jako 1. den

Reflexe 8. dne: Metody dramatické výchovy v aktivitě „Chodíme si po světě“ přispěly k rozvoji pohybových schopností dětí, jejich dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky či orientace v prostoru. V rámci diskuze o Kocouřím hradu děti rozvíjely fantazii, vnímaly a rozlišovaly předměty pomocí více smyslů a rozvíjely orientaci v prostoru. Díky diskuzi a následné hře v roli se učily také vést aktivní rozhovor, naslouchat druhému a adekvátně na jeho názor reagovat. Rozvíjena byla i schopnost porozumět slyšenému, schopnost sebeovládání, zapojit logické myšlení a bylo utuženo přátelské klima ve třídě.

3.4.9 9. DEN

Cíl: Rozvoj předmatematických představ, kooperativních dovedností, zdokonalení dovedností v oblasti jemné motoriky, rozvoj estetického citění a tvořivosti.

Během ranních činností měly děti možnost výtvarně ztvárnit Kocouří hrad. Technika byla kresba suchým pastelem. Z toho, že hrad chtěly kreslit postupně všechny přítomné děti, je patrné, že příběh opravdu prožívaly a zaujal je. Těm, kteří předchozí den ve školce chyběli, kamarádi děj pohádky rádi převyprávěli.

Použitá metoda: Rituál

Cíl aktivity: motivovat pro dané téma

Aktivita: Vstup do pohádky – stejně jako 1. den

Použitá metoda: Práce s příběhem

Cíl aktivity: uvědomit si dějovou osu příběhu, orientovat se v příběhu

Aktivita: Rekapitulace pohádkového příběhu

Průběh aktivity: Rozhlížela jsem se kolem sebe a řekla: „*Jé, tady je brána a věž a krásné komnaty... Kde jsme se to ocitli?*“ Na tuto repliku nejrychleji zareagovaly ty děti, které předchozí den ve školce nebyly a tak nám chvíli trvalo, než jsme se domluvili, že se nacházíme v Kocouřím hradu. Potom ale většina dětí vyprávěla, jak v hradu bydlel čaroděj, který se uměl proměňovat. Že ho kocour sežral a my jsme ho také přemohli.

Reflexe aktivity: Všichni chtěli uvést příběh na pravou míru. Sice si navzájem trochu skákali do řeči, ale poslouchali se a vstřícně na sebe reagovali. Bylo úžasné sledovat, že se se svými myšlenkami prosazují i méně průbojně děti.

Použité metody: Hra v roli – alterace, pohybová improvizace

Cíl aktivity: rozvíjet fantazii a představivost, schopnost smysluplně vyjádřit vlastní myšlenky, chápat princip vytváření rýmů, podporovat jedinečnost a originalitu, prohlubovat dovednost vstupování do rolí, herecké ztvárňování věcí i lidí.

Aktivita: Čarování

Průběh aktivity: Začarovali jsme se v čaroděje: „*Čáry, máry, kocouří dráp, čarodějové tu budou stát!*“ a zkoušeli jsme vymýšlet různé kouzelné formule. Jedno dítě si vždy stouplu před ostatní a začarovalo je. Např. „*Čáry, máry podkočáry, ať je z vás tužka!*“ „*Hokus,*

pokus, proměň se v tygra!“ Zvládli jsme ale i rýmovaná zaklínadla: „*Čáry, máry sluníčko, ať je z tebe vajíčko!*“ „*Čáry, máry bič, ať jste všichni pryč!*“ „*Kuli, duli svačina, ať je tady hostina!*“ Začarované věci děti znázorňovaly podle své fantazie.

Reflexe aktivity: Velmi živá aktivita, děti neúnavně vymýšlely, v co kamarády promění. A také dětská kreativita při ztvárnění začarovaných věcí byla obrovská. Do aktivity se zapojily všechny děti.

Použitá metoda: Prožitkové kooperativní učení

Cíl aktivity: rozvíjet kooperaci, fantazii, jemnou motoriku, předmatematické představy – transformaci rovina – prostor, orientaci v barevném spektru

Aktivita: Práce ve skupinách – stavba kocouřího hradu:

1. *podle plánu* – z barevných dřevěných kostek
2. *podle předlohy* – z barevných umělohmotných kroužků
3. *podle vlastní fantazie* – z kostek cukru

Průběh aktivity: Děti se rozdělily do čtveřic a společně plnily úkoly. Jedna skupinka měla zpočátku problém kooperovat, každý chtěl pracovat samostatně. Postupně jsme se ale dobrali k tomu, že zadané úkoly plnili všichni společně.

Reflexe aktivity: Při plnění úkolů jsem nemusela řešit téměř žádné neshody nebo hádky. Bylo krásné sledovat, jak děti zvládají spolupráci – jak se navzájem domlouvají a hledají společná řešení.

Použitá metoda: Práce s příběhem

Cíl aktivity: rozvíjet schopnost soustředit se na čtený text, sledovat děj, porozumět mu, reprodukovat ho vlastními slovy

Aktivita: Četba sedmé části pohádky *Kocour v botách*

Průběh aktivity: Obdobně jako předešlé dny

Reflexe aktivity: Stejně jako předchozí dny, zvládly děti koncentrovaně vnímat text, porozuměly mu a správně ho také reprodukovaly.

Použitá metoda: Rituál

Cíl aktivity: respektovat ukončení dané činnosti, přechod k dalším činnostem

Aktivita: Odchod z pohádky – stejně jako 1. den

Reflexe 9. dne: Při všech aktivitách děti rozvíjely své řečové a jazykové dovednosti, schopnost vnímat ostatní, naslouchat druhým a smysluplně reprodukovat vlastní myšlenky. Kresbou Kocouřího hradu rozvíjely jemnou motoriku, koordinaci ruka – oko a estetické cítění. Při hře v roli, kromě výše zmiňovaných dovedností a schopností, byly nuceny zapojit ještě fantazii a koordinovaně se pohybovat. Navíc si ujasnily pojem „rým.“ Předmatematické představy (transformaci rovina – prostor, posloupnost, kombinace), kooperativní dovednosti, estetické cítění, tvořivost, vytrvalost, soustředění a pozornost se prohloubily při práci ve skupinách.

3.4.10 10. DEN

Cíl: Společně prožít konec pohádky, ukončit a evaluovat integrovaný blok.

Použitá metoda: Rituál

Cíl aktivity: motivovat pro dané téma

Aktivita: Vstup do pohádky – stejně jako 1. den

Připomněli jsme si, že pohádku jsme opustili v době, kdy ke Kocouřímu hradu přijel kočár s Králem, princeznou a Jankem...

Použité metody: Hra v roli, slovní improvizace

Cíl aktivity: rozvíjet fantazii a představivost, rozvíjet řečové jazykové dovednosti - vyjadřovat se celou větou, vystihnout podstatné znaky

Aktivita: Kocour provádí krále a princeznu hradem

Průběh aktivity: Nejprve děti vyjmenovávaly místnosti a předměty, které by na hradě mohly být. Potom jedno dítě v roli kocoura provádělo krále a celou jeho družinu Kocouřím hradem, říkalo, kde se nachází a představovalo různé zajímavosti hradu. Např. „*Tady je královská pokladnice a stojí tu stráž. Tady je vězení a spoutaný zloděj. Tady je královská ložnice a visí tu krásný obraz.*“ apod. Královská družina (všechny ostatní děti) kocoura následovala a obdivně reagovala: „*Óóó.*“ Činnost jsem ukončila já, když jsem vstoupila do role kocoura a pronesla: „*Tady je krásný sál se slavnostně prostřeným stolem. Pojďme hodovat!*“

Reflexe aktivity: Při vyjmenovávání místností a předmětů byly aktivní úplně všechny děti, snažily se odpovídat celou větou a navzájem si napovídaly. Do role kocoura však už vstupovali pouze někteří.

Použitá metoda: Asociační kruh (obdélník)

Cíl aktivity: rozvíjet fantazii a představivost, schopnost sebeovládání, naslouchání druhým

Aktivita: Královská hostina

Průběh aktivity: Rozprostřely jsme s kolegyní na zem veliký ubrus, který představoval slavnostně prostřený stůl a s dětmi si kolem něj sedly. Děti vymýšlely a sdělovaly, co všechno je prostřené na stole. Viděly tam nejen nádoby: „*vázu, talíře, příbory, skleničky, ubrousky*“ a podobně, ale také pokrmy: „*kuře, mrkev, lososa, rajskou omáčku, dort, atd.*“

Reflexe aktivity: Tato činnost děti velmi bavila, s nadšením vymýšlely, co na stole vidí. Zapojily se všichni. Nikdo se nebál vyslovit svůj nápad, u stolu vládla opravdu radostná atmosféra.

Použité metody: Kimova hra a rytmičné cvičení

Cíl aktivity: rozvíjet vizuální paměť, zrakové vnímání, řečové a předčtenářské dovednosti – orientace ve slabikování

Aktivita: Kimova hra

Průběh aktivity: Doprostřed ubrusu jsem položila jablko, rybu, mrkev, dort a pomeranč (hračky z dětské kuchyňky). Děti nejprve vyjmenovaly, které potraviny se na stole nacházejí, vytleskaly počet slabik a určily první slabiku. Pak jsem potraviny zakryla šátkem a řekla kouzelnou formulku: „*Čáry, máry, zlato ryzí, jedno jídlo rychle zmizí!*“ Na to jsem zdvihla šátek společně s jednou potravinou a děti hádaly, co zmizelo.

Reflexe aktivity: Pojmenovat potraviny, vytleskat a zjistit počet slabik zvládli všichni. Problémy působilo určovat první slabiku, což měli za úkol hlavně předškoláci. Zjišťovat chybějící potraviny děti velmi bavilo, všichni se snažili uhodnout, která potravina chybí a bylo zajímavé sledovat, že se prosazují i mladší děti. Kouzelná formulka byla jednoduchá a tak ji postupně říkaly všichni se mnou.

Použitá metoda: Prožitkové učení

Cíl aktivity: rozvíjet chuťové vnímání, logické myšlení

Aktivita: Královská hostina – poznávání potravin pomocí chuti.

Průběh aktivity: V mističkách jsem měla připraveny tři potraviny (mandarinky, piškoty, bonbóny – gumové medvídky), které jsem dětem dávala postupně ochutnat. Děti měly zavřené oči a potraviny poznávaly pouze chutí. Čekaly, až ochutná poslední a pak společně odpovídaly pouze „ano x ne“ na moje otázky: *např. „Bylo jídlo sladké? Bylo kyselé? Byl to sýr? Byla to zelenina?“* atd. Nakonec řekly, co si myslely, že jedly.

Reflexe aktivity: Aktivita byl dobrovolná, účastnil se jí pouze ten, kdo sám chtěl. Prvního kola ochutnávání se účastnilo nejméně dětí, ale postupně se všechny zapojovaly a ve třetím kole už chtěl ochutnat každý. Všechny potraviny děti podle chuti poznaly a došly ke zjištění, že i když jídlo nevidíme, můžeme ho přesto poznat.

... a Janek s princeznou? Brzy byla svatba...

Použitá metoda: Simultánní pantomimická ilustrace

Cíl aktivity: rozvíjet hudební a pohybové dovednosti – naučit se text a melodii písně, zvládnout tanec ve $\frac{3}{4}$ rytmu

Aktivita: Svatební valčík – tanec ve $\frac{3}{4}$ rytmu

Průběh aktivity: Použila jsem píseň „*Zelený valčík*“ a upravila text. Děti jsem seznámila postupně s textem a melodií písničky a pak došlo i na pohybové ztvárnění. Viz. příloha.

Reflexe aktivity: Děti si text písničky i melodii osvojili poměrně rychle, delší dobu jim trvalo pochopení a zafixování pohybového provedení. Nakonec ale aktivitu zvládly všechny děti.

Použitá metoda: Živý obraz

Cíl aktivity: rozvíjet emoční složku osobnosti, společně prožít závěr příběhu, zvládnout reakci na akustický signál, rozvíjet schopnost sebeovládání

Aktivita: Svatba Janka a princezny

Průběh aktivity: Z Toma se stal Janek, z Justýnky princezna, z ostatních dětí svatební hosté a svatební průvod vyšel do ulic. Svatebčané provolávali slávu ženichovi a nevěstě a všichni se radovali. Ze svatebního veselí jsme na cinknutí trianglu udělali několik živých obrazů.

Reflexe aktivity: Výběr ženicha byl daný předem, protože Tom od rána říkal, že se „*chce vdávat*.“ Za nevěstu si sám vybral Justýnku a nikdo proti tomu nic nenamítal. Živé obrazy se povedly, děti znehybněly téměř okamžitě po daném znamení (cinknutí).

... a zazvonil zvonec a pohádce je konec!

Použitá metoda: Rituál

Cíl aktivity: respektovat ukončení celého příběhu, přechod k dalším činnostem

Aktivita: Odchod z pohádky – stejně jako 1. den, jen s úpravou říkanky: „...ale NĚKDY se zas vrátíme.“

Použité metody: Reflexe, postojová škála

Cíl aktivity: rozvíjet jazykové a vyjadřovací dovednosti, smysluplně vyjádřit vlastní myšlenku, rozvíjet schopnost sebereflexe, seznámení s metodou postojové škály

Aktivita: Evaluace integrovaného bloku

Průběh aktivity: V komunitním kruhu si děti navzájem sdělovaly svoje dojmy z uplynulých dnů, hovořily o tom, co je nejvíce zaujalo, co je bavilo, ale také o tom, co se jim nelíbilo, nedařilo nebo co jim působilo obtíže. Na moji otázku, zda pohádka mohla skončit i jinak, odpovídaly, že pohádka nemusela dopadnout dobře, že např. „*Čaroděj mohl nad kocourem vyžrát..., ...Jankovi se nemusela líbit princezna a nebyla by svatba..., ...Janka mohli opravdu přepadnout zloději...*“ V rámci této aktivity jsem dětem nabídla, aby si samy vybraly, jak by chtěly pohádku ukončit. Natáhla jsem na zem lano a na jeden konec si mohli stoupnout ti, kteří chtěli pohádku se známým zakončením a na opačný konec ti, co chtěli jinou variantu. Většina dětí volila verzi s tradičním koncem.

Reflexe aktivity: Děti v rámci této aktivity vzpomínaly na činnosti, které je nějakým způsobem zaujaly a otevřeně hovořily o svých pocitech, hodnotily svá pozitiva, ale i nedostatky. Všichni se shodli na tom, že je příběh „*bavil a je škoda, že už je konec!*“

Reflexe 10. dne: Závěrečný den příběhu proběhl v srdečné a přátelské atmosféře, všichni velmi prožívali dramatické činnosti a bylo vidět, že je opravdu mrzí, že se s pohádkou loučíme. V rámci hry v roli a slovní improvizaci děti opět rozvíjely fantazii, jazykové a vyjadřovací schopnosti a dovednosti i schopnost naslouchat druhým. Díky simultánní pantomimické ilustraci rozvíjely hudební a pohybové schopnosti, procvičovaly paměť a orientaci v prostoru. V metodě živého obrazu procvičily svoje sebeovládání i kooperaci. Postřeh, logické myšlení či přirozené poznávací city se zase posilovaly při aktivitách spojených s královskou hostinou. A při závěrečné reflexi děti zvládly samostatně a smysluplně vyjadřovat vlastní myšlenky, nápady a pocity.

3.5 ZÁVĚREČNÉ OHLÉDNUTÍ ZA „KOCOUREM“

V průběhu tohoto integrovaného bloku panovala v naší třídě opravdu tvořivá a kooperativní atmosféra. Téma bylo dětem blízké, příběh byl pro ně srozumitelný a poutavý. Veškeré činnosti a aktivity děti bavily, přijímaly je s nadšením a zaujetím. Prostřednictvím dramatických metod, jež byly v bloku hlavně používány, se podařilo naprosto přirozeně naplnit předem vytyčené edukační cíle, které zasahovaly do všech pěti vzdělávacích oblastí: biologické, psychologické, interpersonální, sociálně – kulturní a environmentální.

Velmi pozitivně hodnotím zapojování integrovaného žáka do dramatických aktivit. Jindy hůře zvladatelný a „divoký“ chlapec se během dramatických činností stával pozorným a pravidla respektujícím dítětem, v mnoha případech bych ho označila za „tahouna“ třídy. Bylo úžasné sledovat, jak ho příběh zaujal a zmiňované aktivity mu vyhovují.

Za negativum považuji jen stanovení kapacity dětí ve třídě mateřské školy. Dramatické aktivity děti daleko lépe prožívaly ve dnech, kdy jich bylo ve třídě méně. Při počtu nad dvacet dětí se činnosti stávaly organizačně a hlavně prožitkově náročnějšími.

ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsem se soustředila na edukaci v předškolním vzdělávání, konkrétně na naplňování edukačního procesu prostřednictvím dramatické výchovy. Opírala jsem se o odbornou literaturu v části teoretické a následně, v praktické části, o integrovaný blok, který jsem na základě teoretických poznatků sama zpracovala a vyzkoušela ve své pedagogické praxi.

V první kapitole se zaměřuji na specifčnost předškolního vzdělávání v dnešní době a zmiňuji kurikulární dokumenty, jimiž se edukační proces řídí. Podrobněji se zabývám Rámcově vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání, neboť jde o stěžejní dokument, jenž vymezuje zásadní požadavky, podmínky a pravidla pro předškolní institucionální vzdělávání. Zásadní je zde část věnovaná cílům předškolního vzdělávání, což jsou záměry a výstupy, ke kterým by předškolní vzdělávání mělo směřovat. Také poukazuji na to, jak zásadní vliv má předškolní období pro další vývoj dítěte a zdůrazňuji poznatek, že v této životní etapě se dítě naučí více, než kdykoli v budoucnu. Protože se v této době většina dětí zapojuje do kolektivů v mateřských školách, kde je velmi důležitá osobnost pedagoga, zaměřuji se na vztah mezi ním a dítětem.

Druhá kapitola je věnována dramatické výchově, kde na základě odborné literatury, mimo jiné prokazují, jak jsou její metody dětem blízké. Vkládání dramatických aktivit do edukačního procesu působí na předškolní děti naprosto přirozeně a jsou jimi nenuceně přijímány. Jedná se o prožitkové učení a tak děti aktivně poznávají svět, člověka, společnost i samy sebe a jejich poznatky získávají trvalý charakter.

Obě předchozí kapitoly odkrývají souvislosti mezi pojmy vzdělávání a dramatická výchova s ohledem na specifika předškolního věku. V jejich návaznosti vznikla poslední, prakticky zaměřená kapitola této bakalářské práce. V ní jsem dala do kontextu poznatky výše zmiňovaných oborů a formou integrovaného bloku je aplikovala v praxi – v běžném životě třídy mateřské školy.

Osobním přínosem této práce je pro mě to, že jsem si rozšířila vědomosti z oboru předškolní pedagogiky - hlouběji pronikla do problematiky dramatické výchovy v mateřské škole. Zároveň jsem si potvrdila, že vzdělávání předškolních dětí probíhající na základě dramatické výchovy neboli prožitkového a kooperativního učení, může nejen

naplňovat cíle předškolního vzdělávání, ale zároveň se může stát i radostnou a děti rozvíjející edukační činností.

RESUMÉ

Bakalářská práce je věnována problematice využití dramatické výchovy jako prostředku k naplnění Rámcově vzdělávacího programu předškolního vzdělávání a praktické ukázce integrovaného bloku „Kocour v botách.“ V úvodu je uveden důvod výběru tématu. První kapitola se věnuje předškolnímu vzdělávání a jeho specifikům. Zmíněny jsou tu i kurikulární dokumenty. Podrobněji se zde pojednává o zvláštích předškolního období, o potřebách dítěte a v souvislosti s tím i o zásadách kontaktu mezi pedagogem a předškolním dítětem. Druhá kapitola se zabývá dramatickou výchovou jako takovou, jejími cíli, hodnotami, metodami i technikami. Velká část je věnována specifikům při výchovné a vzdělávací práci v mateřských školách. Třetí, praktická část práce, představuje integrovaný blok „Kocour v botách.“ Na jeho základě, tedy na základě konkrétních dramatických aktivit, jež byly realizovány ve třídě mateřské školy, se dokazuje, že prostřednictvím dramatické výchovy lze vhodně a nenásilnou formou vzdělávat předškolní děti.

Tato bakalářská práce může být zdrojem informací o dramatické výchově a jejím užití v mateřských školách nejen pro studenty předškolní pedagogiky, ale i pro stávající předškolní pedagogy. Těm se zároveň může stát také inspirací pro samotnou práci s dětmi.

RESUMÉ

Bachelor thesis is devoted to problem of dramatic education as a means of implementing the Framework Educational Program of preschool education as well as practical demonstration of integrated block „Puss in Boots“. The introduction shows the reason for selecting. The first chapter is devoted to early childhood education and its specifics. There are also mentioned curriculum documents. This chapter will detail the peculiarities of pre-school period, the child's needs and in connection with this, the principles of contact between the teacher and the preschool child.

The second chapter deals with the objectives, values, methods and techniques of drama. A large part is devoted to the specifics of the upbringing and education in kindergarten.

The third and practical part is integrated block „Puss in Boots“. Based on specific drama activities of the block, which were implemented in kindergarten class, it proves that through drama education can be suitably and non-violent way to educate preschool children.

This thesis can be a source of information on drama education and its use in kindegartens for students preschool education, but also for existing preschool teachers.

At the same time this Bachelor thesis may be used as inspiration for the work with children.

SEZNAM LITERATURY

BLÁHOVÁ, Krista. *Uvedení do systému školní dramatiky: dramatická výchova pro učitele obecné, základní a národní školy*. Praha: IPOS - Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 1996, 83 s. ISBN 80-706-8070-9.

BUDÍNSKÁ, Hana. *Ať si už mohou naše děti ve své škole hrát!*. Vyd. 1. Praha: IPOS-ARTAMA, 1992, 35 s. ISBN 80-706-8040-7.

KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA. *Předškolní a primární pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 455 s. ISBN 80-717-8585-7.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2005, 184 s. ISBN 80-247-0852-3

KULHÁNKOVÁ, Eva. *Taneční hry s písničkami: od 4 let do 9 let*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006, 144 s. ISBN 80-736-7108-5.

LANGMEIER, Josef a Zdeněk MATĚJČEK. *Psychická deprivace v dětství*. Vyd. 4., dopl., Praha: Karolinum, 2011, 399 s. ISBN 978-80-246-1983-5.

MACHKOVÁ, Eva. *Úvod do studia dramatické výchovy*. Praha: IPOS - Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 1998, 199 s. ISBN 80-901-6603-2.

MACHKOVÁ, Eva. *Metodika dramatické výchovy: zásobník dramatických her a improvizací*. 7., rozš. vyd. Praha: Artama, 1993, 149 s. ISBN 80-706-8041-5.

MACHKOVÁ, Eva. *Malý průvodce dramatickou výchovou v mateřské škole*. Vyd. 1. Praha: IPOS-ARTAMA, 1992, 40 s. ISBN 80-706-8047-4.

MOTLOVÁ, Milada. *Český špalíček pohádek, říkadél, hádanek, přísloví a písniček*. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 2006, 321 s. ISBN 80-242-1720-1.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-717-8772-8.

SVOBODOVÁ, Eva a Hana ŠVEJDOVÁ. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 167 s. ISBN 978-802-6200-208.

SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 166 s. ISBN 978-807-3677-749.

SVOBODOVÁ, Eva. *Obsah a formy předškolního vzdělávání*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007, 75 s. ISBN 978-80-7040-940-4.

ŠVEJDOVÁ, Hana. *"V každém jablíčku je malá jabloň", aneb, Využití dramatické výchovy při práci s tematickými celky v mateřské škole v kontextu s cíli předškolního vzdělávání*. 1. vyd. Plzeň: Pedagogické centrum Plzeň, 2001, 58 s. ISBN 80-702-0086-3.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 522 s. ISBN 80-717-8308-0.

VALENTA, Josef. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Vyd. 1. Praha: Agentura Strom, 1997, 269 s. ISBN 80-901-9541-5.

[Http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/264/projektovani-planovani-v-ramci-tridniho-planu.html/](http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/264/projektovani-planovani-v-ramci-tridniho-planu.html/). [online]. [cit. 2015-03-12].

PŘÍLOHA Č. 1 – NOTOVÝ ZÁZNAM POUŽITÝCH PÍSNÍ

Chodíme si po světě

Chodíme si po světě, přes měs-ta a přes ves-ni-ce. Ta-hle se nám li-bi-moc,
jme-nu-je se... Ská-ka-ni-ce. Ská-ka-ni-ce, Ská-ka-ni-ce, Ská-ka-Ská-ka - Ská-ka-ni-ce.

KULHÁNKOVÁ, Eva. *Taneční hry s písničkami: od 4 let do 9 let.*

ZELENÝ VALČÍK

Zelený valčík

Ze-le-ný val-čík, ten rád más, vy-ber si, ko-mu svou ru-ku dáš,
zhoup-nem se spo-lu sem a tam, a pak se za-to-čí kaž-dý sám.

Tato polská taneční hra se tančí v kruhu. Hrajeme valčíkovou melodii v pomalejším tempu, děti vyšlapávají tři kroky v taktu – naučí se valčíkovou chůzi. Můžeme zvolit i jinou lidovou píseň v 3/4 taktu, např. Červený šátečku, Na našem dvoře atd.

- 1.–8. T: všichni se drží za ruce a jdou po kruhu, tři kroky v taktu, jedno dítě uprostřed kruhu protisměrem,
9.–10. T: všichni se zastaví, prostřední dítě se ukloní před tím, u koho se zastavilo, podá mu obě ruce a odvede ho za sebou do středu kruhu,
11.–16. T: obě děti houpají spojenýma rukama vpravo a vlevo a podle vyspělosti přitom buď se vždy jen zhoupnou v kolenou vpravo a vlevo, nebo provedou houpavý úkrok podle směru houpání paží a druhá noha přinoží, a pak totéž na druhou stranu, případně se menší děti spolu otáčejí v malém kroužku. Ostatní stojí v kruhu, drží se za ruce a podle stupně vyspělosti buď udělají jeden krok do středu kruhu (na jeden takt) a jeden krok ze středu ven pozpátku (na další takt) s houpáním pažemi vpřed a vzad, nebo na jeden takt vyšlapou tři kroky směrem do středu kruhu a na další takt tři kroky směrem z kruhu ven pozpátku.

Písnička se opakuje, děti jdou opět po kruhu, ale v kruhu jdou protisměrem už dvě děti, které spolu uvnitř kruhu tancovaly. A ty si na druhou část opět vyberou partnery, tančí s nimi a pak už jdou v protisměru čtyři. Tak dětí v kruhu ubývá, až zbude jen jedno liché. To se pak při opakování tance stane tím prostředním, které začíná s vybíráním.

KULHÁNKOVÁ, Eva. *Taneční hry s písničkami: od 4 let do 9 let.*

PŘÍLOHA Č. 2 – FOTOGRAFIE Z PRŮBĚHU IB

Byla jedna vrátka, ...

Kocour se vrátil domů...

Kocour předává křepelky králi.

Kocour sděluje králi, co se Jankovi stalo.

Královský kočár s koňmi

Král s Jankem a princeznou projíždí krajinou...

Královská hostina

Svatební průvod

A zazvonil zvonec...